بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ހިންގި ޚުލާޞާ

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2025/HC-A/138
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ވައިޓް ޓްރޭޑިންގް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- **އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތް:** ޢާއިޝަތު ވަޙީދާ، ގ. [illegible] / މާލެ
- **ޤަޟިއްޔާގެ ބާވަތް:** [illegible]

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީޙް އަބްދުﷲ

ފަނޑިޔާރު [illegible]

ފަނޑިޔާރު [illegible] ޙުސައިން

ހުކުމް ކުރީ: 04 ރަޖަބު 1447 / 24 ޑިސެމްބަރު 2025

ހައިކޯޓުގައި [illegible] ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު:

27 ޝައްވާލު 1446

25 [illegible] 2025

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 144-B3/HB/2932-2024/2025/01
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** [illegible]
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 16 ސެޕްޓެމްބަރު 2024
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 19 މާރިޗު 2025

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

[illegible]

ދާއިމީ އެޑްރެސް:

[illegible]

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް

[illegible]

ދާއިމީ އެޑްރެސް:

[illegible]

[illegible] ނަންބަރު 32/2021 ([illegible])ގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) - [illegible]

ޤާޟީ މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 "[illegible] [illegible] ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅި [illegible] ނިންމިގޮތް" އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ފައިޞަލް ހޯލްޑިންގްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[1] (މީގެ ފަހުން "ފައިޞަލް ހޯލްޑިންގްސް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް" ކަމަށް ބުނެވިދާނެ)ގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިސްތިއުނާފެވެ.

2. މި ޤަޟިއްޔާގެ އިސްތިއުނާފު ރައްދުވެރި، މާލެ / [illegible]، އާއިޝަތު ވަޙީދާ[2] (މީގެ ފަހުން "އާއިޝަތު ވަޙީދާ" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވެރިޔާ" ކަމަށް ބުނެވިދާނެ) ގެ މައްޗަށެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

3. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވެރި އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވިފައިވާ ގ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިމާރާތްކުރުން [illegible] އަދި [illegible] އިމާރާތްކުރުން ނިންމުމުގެ މުއްދަތުގައި ގޮތުގައި [illegible] އިމާރާތް ފައިޞަލް ހޯލްޑިންގްސް އަށް [illegible] [illegible] ކުއްޔަށް ނުވަތަ [illegible] [illegible] ދިނުމަށް އެއްބަސްވި 20 އޮކްޓޯބަރު 2021 ގައި އާއިޝަތު ވަޙީދާ އާއި ފައިޞަލް ހޯލްޑިންގްސްއާއި ދެމެދު ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02 އެއްބަސްވުން ވެފައިވެއެވެ.[3]

4. އެ ގޮތުގައި 10 ބުރީގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އިތުރުން 03 ފަންގިފިލާ [illegible][4] [illegible] [illegible] 01 (އެކެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނިންމުމަށް ފައިޞަލް ހޯލްޑިންގްސް އިން އެއްބަސްވެފައިވެއެވެ.[5]

---

[1] ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: C-09052018

[2] ދިވެހިރައްޔިތެއްގެ އައިޑެންޓިޓީ ކާޑު ނަންބަރު: A045747

[3] ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02) ގެ [illegible]

[4] [illegible]

[5] [illegible] ގެ 02 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

5. އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އެ ގޯތި އާއިޝަތު ވަޙީދާއާ ހަވާލުކޮށްދިނުމާއި އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް އިޖާރާ ނިންމައި ބަދަލުކުރުމުގައި ނުވާތީ، 01 މޭ 2024 އިން ފެށިގެން އެ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށްފައިވާކަން އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ ހަވާލުން ވަގުތުން ގޯތި ހުސްކޮށްދިނުމަށް 01 މޭ 2024 ގައި އެންގިއެވެ.[6]

6. އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރިކަމަށް އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ ހަވާލުން އެންގުމުން، އެއްބަސްވުމަށް އަމަލުކުރުމަށް އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށްދިނުމަށް އެދި 27 މޭ 2024 ގައި ސިވިލް ކޯޓުގައި ދަޢުވާ އުފުލުމުން ވަގުތުން ގޯތި ހުސްކޮށްދިނުމަށް އެދިފައެވެ. އެ ދަޢުވާ އަމުރާ ގުޅޭގޮތުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1354-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގައި 06 ޖޫން 2024 ގައި ނިންމި، ވަގުތުން ގޯތި ހުސްކޮށްދިނުމަށް ހަވާލުން އެދުނު ދަޢުވާ އަމުރު ނުބެލުމަށް ނިންމާފައެވެ.

7. އޭގެފަހުން، އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ ހަވާލުން ފޮނުވި ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް އެ އެއްބަސްވުމަކީ ސިޓީގައިވާ ތާރީޚުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށާއި، އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތުން ގ. [illegible] ގޯތި އިމާރާތްކުރުމަށް ނިންމުމަށްފަހު އާއިޝަތު ވަޙީދާ ހަވާލުކޮށްފައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަދަލާއި މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެދި[7] އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ ހަވާލުން ވަގުތުން ގޯތި ހުސްކޮށްދިނުމަށް ދަޢުވާ [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއެވެ. އެ މައްސަލަ ބަލައިގަތީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާއިންނެވެ.

8. އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 101 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ފޯރުވަންޖެހޭ [illegible] ވަގުތުން ގޯތި ހުސްކުރަން އަށް 13 ޖޫން 2024 ގައި ސިވިލް ކޯޓުން ދަޢުވާކުރުމުން، ދަޢުވާ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] ދިޔުން ހުށަހަޅައި ދަޢުވާގެ ދިފާޢު ހުށަހެޅުމަށް މުއްދަތު އިތުރު ކޮށްދިނުމަށް

---

[6] 01 މޭ 2024 ތާރީޚުގައި އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ ހަވާލުން ވަގުތުން ގޯތި ހުސްކޮށްދިނުމަށް ފޮނުވި ސިޓީ.

[7] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތުގެ ނިޔާ ހުކުމުގެ ފިޤްރާގެ 1.9

ވައިލޫޖް ކޮމްޕެނީސް ގެ ފަރާތުން އެދުނެވެ.[8] ދައުވާ ކޮށް ބަޔާންކުރާ އަންގާ ލިޔުން ހުށަހެޅުމާއެކު ދައުވާގެ ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތު އިތުރު ކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވާތީވެ، ދައުވާގެ ލިޔުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ލިބޭތާ 28 (އަށާވީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދިފާޢު ހުށަހަޅަންވާނެ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 63 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ ލިޔުންތައް ބަލާފުރުޞަތު ތާރީޚު ކަމަށްވާ 13 ޖޫން 2024 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން 28 (އަށާވީސް) ދުވަސް ހަމަވާ، ދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ތާރީޚަކީ 14 ޖުލައި 2024 ކަމަށާއި، އިތުރު މުއްދަތުކަން 23 ޖޫން 2024 އިން ފެށިގެން މުއްދަތު އިތުރުކޮށް ދުވަހެއް ކަމަށް 26 ޖޫން 2024 ގައި ވައިލޫޖް ކޮމްޕެނީސް އަށް ސިވިލް ކޯޓުން އެންގިއެވެ. މުއްދަތު ހަމަވާ ތާރީޚު ޖުލައިން ޖެހިފައިވިކަމަށް ވައިލޫޖް ކޮމްޕެނީސްގެ ފަރާތުން ދިފާޢު އިން އަދާކުރަން އަ ދިފާޢުގެ ބަޔާނާގައި 21 ޖުލައި 2024 ވަނަ ދުވަހުން މުއްދަތު ހަމަވުން ކަމަށް މައްސަލަ ބެލި ސަލާމަތުން ވައިލޫޖް ކޮމްޕެނީސް އަށް ބަލާ ދިނެވެ.[9]

9. ދިފާޢު ހުށަހެޅުމަށް 21 ޖުލައި 2024 އަށް ސިވިލް ކޯޓުން ފުރުޞަތު ދިން ނަމަވެސް ވައިލޫޖް ކޮމްޕެނީސްއިން ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ބަދަލުގައި، 21 ޖުލައި 2024 ދުވަހުގެ 14:03 ގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3 ކޯޓުގެ އިލެކްޓްރޯނިކް އިޝްތިހާރުކުރާ ވަކި ހުށަހަޅައެވެ.

10. ކޯޓުގެ އިލެކްޓްރޯނިކް އިޝްތިހާރުކުރި ލިޔުމާ ހުށަހެޅިކަމުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 110 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިޖުރާއަތުތަކާ ޚިލާފަށް ގަވާއިދުގައިވާ އަދި ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އިލެކްޓްރޯނިކް އިޝްތިހާރުކޮށްފައި ނުވާތީ، އަ ދިފާޢުގެ ގޮތުން ނިންމުމުގެ އިލެކްޓްރޯނިކް ކޮށް ތިބޭގޮތަކަށް ވައިލޫޖް ކޮމްޕެނީސް އިން ގަވާއިދާ ކަމަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅައިފިއެވެ.[10]

---

[8] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގެ ސަފްހާގެ ނިމުން ބާބުގެ ނުކުތާގެ 2.2

[9] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގެ ސަފްހާގެ ނިމުން ބާބުގެ ނުކުތާގެ 2.2 އާއި 2.3

[10] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގެ ސަފްހާގެ ނިމުން ބާބުގެ ނުކުތާގެ 2.6

11. ހަމައެހެންމެ، ދަޢުވާ ފޯމާ ހަވާލުކުރުމަށްފަހު މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތު ހަމަވިއިރުވެސް، ދަޢުވާއަށް ރައްދު ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދަޢުވާއަށް ރައްދު ދީފައި ނުވާކަން [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ދަޢުވާ އިއްވަން ކުރިއަށް ގެންދަން ބޭނުންވާ [illegible] ހޯދުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

11.1 އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް،

11.2 [illegible] [illegible] އާއި [illegible] [illegible] އާއި [illegible] [illegible] ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02 އެއްބަސްވުން 2024 [illegible] 01 ވަނަ ދުވަހު ބާޠިލުވެފައިވާ ކަމަށް،

11.3 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] - 740,000/-ރ. (ހަތްލައްކަ ސާޅީސްހާސް ރުފިޔާ) އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް،

11.4 [illegible] -/874,000ރ. (އަށްލައްކަ ހަތްދިހަހަތަރުހާސް ރުފިޔާ) އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް،

11.5 [illegible] -/966,000 (ނުވަލައްކަ ފަސްދޮޅަސްހަހާސް ރުފިޔާ) އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް،

11.6 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] -/682,000ރ.

(ސަތޭކަ އަށާވީސް ހާސް ރުފިޔާ) އާއި ވައިލްޑް ކޯލިންގްސްގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ކަމަށް،

11.7 އެއްބަސްވުމުން ފޯމިއުލާގައި [illegible] މަސައްކަތު ނިސްބަތުން އިތުރުން ޚަރަދު ކުރަންޖެހުނުކަމަށް ވަކިކޮށް -/ 2453,800ރ.(ދެމިލިއަން ހަތަރުސަތޭކަ ފަންސާސް ތިންހާސް އަށްސަތޭކަ ރުފިޔާ) އާއި ވައިލްޑް ކޯލިންގްސްގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ކަމަށް

11.8 އެއްބަސްވުމުގެ އެއްގޮތަށް [illegible] ނިންމުމުގައި ވައިލްޑް ކޯލިންގްސް އިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވައިލްޑް ކޯލިންގްސް އިން [illegible] ވަކިކޮށް -/104,000ރ. (އެއްލައްކަ ހަތަރުހާސް ރުފިޔާ) އާއި ވައިލްޑް ކޯލިންގްސްގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ކަމަށް،

11.9 [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] މައްސަލައާ ގުޅިގެން -/25000ރ. (ފަންސަވީސްހާސް ރުފިޔާ) އާއި ވައިލްޑް ކޯލިންގްސްގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ކަމަށް ކަނޑައަޅައި،

[illegible] އެންމެހައި ފައިސާއާ އެކު ޖުމްލަ-/5,844,800ރ. (ފަސްމިލިއަން އަށްސަތޭކަ ސާޅީސް ހަތަރުހާސް އަށްސަތޭކަ ރުފިޔާ) 2024 ސެޕްޓެމްބަރު 10 ވަނަ ދުވަހުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ސިވިލް ކޯޓަށް [illegible] [illegible] ވައިލްޑްކޯލިންގްސްއަށް، ވައިލްޑް ކޯލިންގްސްގެ ދަޢުވާ [illegible] [illegible]، އެދޭގޮތުގެ މަތިން އެގަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވެއެވެ.

މިސްލު [illegible] ފަދައިން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގައި ޙުކުމް ކުރުމުގައި [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) ގެ ދަށުން [illegible] އެދި ވައިލްޑް ކޯލިންގްސްގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވި[11] އެ މައްސަލަ ބަލާފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގައެވެ.

---

[11] ވައިލްޑް ކޯލިންގްސްގެ ފަރާތުން " [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] " [illegible] 16 ސެޕްޓެމްބަރު 2024 ގައި.

12. ބުނެވުނު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 މައްސަލާގެ ހުކުމް މުރާޖަޢާކޮށް، 19 މާރިޗު 2025 ވީ ދުވަހު ނިންމި އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 "ހައިރު ތާރީޚުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" ގައި ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

" އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 މައްސަލާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ހުކުމަށް ބަދަލުގެނެސް އަންނަނިވި ކަންކަން ކަނޑައަޅުއްވައިފިއެވެ.

1. ދަރަނިވެރިޔާގެ ދޫކުރި ވަޒީފާ ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02 އެއްބަސްވުމުގައި ވިލޭޖް ކޮންޑިޝަންސް އިން ޕްރޮޖެކްޓުގައިވާ، އެއްބަސްވުމުން ޕްރޮޖެކްޓްގެ ނިންމައި ޑިއުޓީ ވަޒީފާގެ ފަރާތުން އެކަށީ އެއްބަސްވުމުގެ، އެއްބަސްވުމުގައި އެއްޗެހި އަދާކުރުމާއި އެއްބަސްވުމަށް ވާއްކަދުގެ ކަނޑައެޅިގެ، ދަރަނިވެރިޔާ ދޫކުރަމުންދާ ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02 އާއި 01 ޖުލައި 2024 ވީ ދުވަހު ޕްރޮޖެކްޓުގައިވާ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 މައްސަލާގައި ކަނޑައެޅުނު ބަދަލުދިނުމަށް ނުވަތަ ޕްރޮޖެކްޓު ސަރަޙައްދު ނުލިބެ.

2. ގެއްލުމުގެ ބަދަލުދިނުމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 މައްސަލާގައި ހުށަހެޅި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ ޚަރަދު ފިޔަވައި، ބާކީ ޝަރީޢަތުގެ އެ ޝަރީޢަތްތަކާ ގުޅޭ ޚަރަދުތަކުގެ ތެރެއިން ޚަރަދު ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ (ށ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ދިނުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރިހަމަ ޤާނޫނީ ކަންތައްތަކާއިގުޅޭ ޝަރުޠުތައް ހަމަވާތީ، ހަމަ އެހެން ޝަރީޢަތްތަކާ ދިނުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރިހަމަ މި ގޮތުގެ ކަނޑައެޅުމުގެ ޚަރަދުތައް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 މައްސަލާގައި ވައިޓުޖް ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ދަރަނިވެރިޔާ ދޫކުރަމުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވުމުގެ ފަރާތުގެ ތެރެއިން ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ދޫކުރެވޭ ކަނޑައެޅިގެ -/25,000ރ (ފަންސަވީސްހާސް ރުފިޔާ) ދިނުމަށް ބާކީ ވައިސްއަކީ އެ ޝަރީޢަތްތަކުގެ މި މައްސަލާގައި ގޮތުގެ ކަނޑައެޅުމުގައި ހަމައެކަނި، ނުވަތަ ކޯޓުން ދިނުމަށް ގޮތުގެ އަދާކުރުން، ވައިޓުޖް ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް މިފަދަ ދަރަނި ނުދޭނަމަ ވައިސްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިފިއެވެ.

3. ދެފަރާތުގެ ބަޔާން ލިޔުމުން ފައިލްކޮށް ހުށަހަޅާ ދިފާޢު ހުށަހަޅާ ދުވަހުން 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅަންވާނެ ގޮތުން 06 އޮގަސްޓު 2025 ވީ ދުވަހުގެ 14:00 ގެ ނިޔަލަށް b3@civilcourt.gov.mv އަށް ލިޔުމުން ހުށަހަޅަންޖެހޭނެކަމުގައި ކަނޑައަޅައިފީމެވެ.

4. ދެފަރާތުގެ ބަޔާން މި ނުކުތާތަކަށް ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ތާރީޚުގެ، ވީޑިއޯ ކޮންފަރެންސް ދެފަރާތް ދައުވާ ކަން ފެންނަތަން އާއި ސަބަބު ވިދާޅުވުމުން، ދައުވާ ދެފަރާތް ފެންނަތަން ފައިލްކޮށް ހުށަހަޅައިގެން ކަމުގައިވާނެއެވެ.

5. ދަޢުވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅައިފިން، ދިފާޢުގެ ދައުވާ އަދި ދިފާޢުގެ ދައުވާގެ ޖަވާބު ހުށަހަޅައިގެން ފޯރުކޮށްދީ ކަނޑައަޅައިގެން ދޫކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ފަހުން ވީޑިއޯ ކޮންފަރެންސް ދެފަރާތް ގޮތުގެ އިންތިޒާމު ހިއްސާކުރެވޭނެއެވެ."

13. އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ދަޢުވާގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް އެދި ފައިލްކޮށް ކޮށްދެވުނުހެން ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުން ހުށަހެޅުމުން، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ދަޢުވާއިން ހުކުމް މުރާޖަޢާކޮށް، 19 މާރިޗު 2025 ގައި ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމި ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 'ޤަޟިއްޔާ ހޯދުމުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ގޮތު'އެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނިންމާގޮތް

14. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ދަޢުވާގައި އެ ކޯޓުން ނިންމި ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 'ޤަޟިއްޔާ ހޯދުމުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ގޮތު' އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި ފައިލްކޮށްފައިވާ މައްސަލައިން ފާހަގަކޮށްލެވެނީ އަންނަނިވި ނުކުތާއެވެ.

14.1 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ދަޢުވާގައި އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 "ޤަޟިއްޔާ ހޯދުމުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތު" ގެ ސަފްހާގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގައި، އެއީ

ވަކީލާ އާއި ވަކީލުކުރި ކޯޕަރޭޝަންވެސް އެ ދެމެދު ވެފައިވާ ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02 އެއްބަސްވުން 01 މޭ 2024 ވަނަ ދުވަހު ބާޠިލުކުރައްވާ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުން ބާޠިލުކުރުން ސަބަބަކީ ނުބަލަމުން ކަނޑައަޅައި ނިންމާފައިވާ ނިންމުމާއި، 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ޤާނޫނީ ވަކީލު މަދަނީ ނަގައިދިނުމަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައި ޝަރުޢީ ހާޒިރުވެވި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބަދަލު ކުރުމަށް ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޖުރާއަތު ކަނޑައަޅައިގެން ހިނގާފައިވާ ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށާއި، ހުކުމް ބާޠިލުކުރުމަށްފަހު ނުވަތަ ހުކުމް ބާޠިލުކުރުމަށްފަހު ހިނގައިދާ އެއްބަސްވުމާ ބާޠިލު ކުރުމަށް، ގޮތުގެ ތަރުތީބު ލިޔުމުގެ އެއް ހިނގައިދާ މަސައްކަތްތަކަށް، ގޮތުގެ ނިންމާފައިވާ ހުކުމް ދަށުން، ދުވަސްތަކުގެ ތެރޭގައި ވަކިން އެއް ދުވަސްތަކުގެ ސަބަބު ތެރޭގައި ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އެ މާއްދާގެ މަސައްކަތު ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، މި މައްސަލައިގައި މިފަދައިން ކަނޑައަޅާފައިވާ މަސައްކަތް ނިންމައި ހުކުމް ޝަރުޢީ ދަށުން ކަނޑައަޅާފައިވާ މައްސަލައިގެ ތަރުތީބުގައި ހުކުމް ފަރާތްތަކަށް ކަމަށް ކަނޑައެޅުމުގައި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައި ބާޠިލުކުރާ ކަމަށް ބަޔާންކޮށް ހުކުމް ބާޠިލުކޮށް މައްޗަށް ގެނެސް ބަލައި ތަޙްޤީޤުކުރާ ހުކުމް ބަދަލުކުރުމަށް މަދަނީ ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބާރު ހުކުމް ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ދަޢުވާ

15. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށާއި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގައި ދައުލަތު ޝަރީޢަތުގައި ނިންމާފައިވާ ހުކުމް ބާޠިލުކޮށް ދިނުމަށް އަންނަނި ސަބަބުތަކުން ފާހަގަކުރާ ކަމަށެވެ.

15.1 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާއިރު ފުރިހަމަ ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން މި މައްސަލައިގައި ފުރިހަމަ ވެފައި ނުވާކަމަށެވެ.

15.2 މި މައްސަލައިގައި ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ ފަރާތުން ދެ ފޯމެއް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކަމަށާއި، އެއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ފޯމު 26 (ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދޭ ފޯމު) އަދި ފޯމު 31 (ކޯޓުއަމުރަށް އެދޭ ފޯމު) ކަމަށެވެ.

15.3 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 އަދި 118 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދެވޭނެ ދެ އިޖުރާއަތެއް ބަޔާންކުރާ ކަމަށާއި، އެގޮތުން ފުރަތަމަ އިޖުރާއަތަކީ ފައިސާ ލިބެނޭ ދަޢުވާއެއް ނަމަ ފޯމު 26 (ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދޭ ފޯމު) މެދުވެރިކޮށް ހުށަހަޅަންވާނެކަމާއި، އަދި ފައިސާގެ އިތުރުން، އެހެން އަމުރުތަކެއް ހޯދުމަށް އެދިފައިވާ ދަޢުވާއެއްނަމަ ފޯމު 31 (ކޯޓުއަމުރަށް އެދޭ ފޯމު)ގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރެއް މެދުވެރިކޮށް ހުށަހަޅަން ކަމާއި، ފޯމު 26 މެދުވެރިކޮށް ހުށަހަޅަނީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، [illegible] ދަޢުވާގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމް ކުރެވޭނީ ފައިސާގެ [illegible] ފޯމު 26 ގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި [illegible] ފޯމު 26 [illegible] ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް [illegible] ކަމަށެވެ.

[illegible] ޣައިރު ޙާޟިރުގައި [illegible] ކަމަށެވެ.

15.4 ދަޢުވާ ފޯމުގައި ސިޓީ އަދި އެގްރީމެންޓުގައި މި ދެފަރާތުގެ ދެމެދު ވެފައިވާ ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02 އެއްބަސްވުމަކީ 30 އޮގަސްޓް 2024 ގައި ބާތިލުވެފައިވާ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދިފައިވާއިރު، ދަޢުވާ ފޯމު އިސްލާހު ކުރުމެއް ނެތި ފޯމު 26 ގެ ދަށުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާއި ފޯމު 31 ގެ ދަށުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގައި ދަޢުވާ އެ މައްޗަށް ބިނާވާ މުޅި އަސާސް ބަދަލު ކުރުމަށްވާތީ، ހައި ކޯޓުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ފޯމުގައި ދަޢުވާ ފޯމުގައި އެދިފައިވާ ވަގުތު ބަދަލު ކުރުމަށް އެއްބަސްވުން ބާތިލުކޮށްފައިވަނީ 01 މޭ 2024 ގައި ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދިފައިވާ ކަމާއި، މިކަމަށް ހައި ކޯޓުގައި ހުކުމްކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ކަނޑައެޅިގެން ހިނގާނީ ކަމަށެވެ. އެގޮތުން ދަޢުވާ ބަދަލުކުރުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ މައްޗަށް ހައި ކޯޓުގައި ހުކުމް ނިކުތުމަށްފަހުކަމަށެވެ. އަދި ހައި ކޯޓުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދުނު އިޖުރާއަތުގެ ތެރެއިން ހުކުމްކޮށްފައިވަނީ ކޯޓުން އިޖުރާއަތުން ސާފުވާން ނިންމާފައި، ހައި ކޯޓުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ދ ހުށަހެޅި ދަޢުވާގެ ސިޓީ އާއި އެއް ފަދަ ބަދަލުކުރާ ހުށަހަޅައިފައިވުމުން މިސާލަކީ ހައި ކޯޓުގައި ހުކުމްކޮށްފައިވާ ކަނޑައަޅާފައިވާ ސަބަބު ފުރިހަމަވެގެން ހައި ކޯޓުގައި ހުކުމްކޮށްފައިވާ މައްސަލައެއްކަމަށް ބެލުން ނިންމާފައި އެނގެންކަމުން މިދަޢުވާގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގެ ހުކުމް ބާތިލުކުރުމަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެ ހުކުމް ބަލައި ފަރާތުގެ ޝަރުޠުތަކުން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

15.5 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގައި ކުރި ދަޢުވާ ބިނާކޮށްފައިވަނީ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ 30 އޮގަސްޓް 2024 ގައި ނިމުމުން (ސިޓީ އެއް ފޮނުވައިގެން) ބާތިލުކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަށާއި، ދަޢުވާގައި އެދިފައިވަނީ 30 އޮގަސްޓް 2024 ގައި ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުން ބާތިލުކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް ކަމަށެވެ. މި ދަޢުވާގައި އެންމެ އަސާސީ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަމަކީ ދަޢުވާގެ

ސީދާ އަދި އެރޫލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން 30 އޮގަސްޓް 2024 ގައި ސިޓީ އެއް ފޮނުވާފައިވާތޯ އާއި އެ ސިޓީގައި ސާފު ވިޔާނާތުން އެއްބަސްވުން ބާތިލްކޮށްފައިވާކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާތޯ ބެލުމަށްކަމަށް، ނަމަވެސް 30 އޮގަސްޓް 2024 ގައި ފޮނުވާފައިވާ ޗިޓުންސަކަން ނޯޓިހެއް މައްސަލައިގެ ދިފާޢުކަމަށް ބަލައިގަނެވޭ ނުކުތާއަކަށްވާކަމަށެވެ. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 39 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު ދަޢުވާގައި އަދި ޖަވާބުގައި ނަގާފައިވާ ނުކުތާ ކަނޑައަޅަންޖެހޭނެއެވެ. ދަޢުވާގައި ހިމެނޭ ކަމެއް ބަދަލުކުރުމުގެ ބަދަލުކުރަންޖެހޭ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށް އިޖުރާއަތު އެއްގޮތަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ އަސާސްގެ ގެނައުމުގެ ހައްޤުގައި އޮތަށް ޝަރީޢަތުން ހުއްދަ ދިނުމުންކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި އެފަރާތުން އަމަލުކުރެވިފައި ނުވާކަމަށެވެ. އަދި ދަޢުވާގެ އިސްލާހުކުރުމުގެ ހައްޤުގައި ނުވާކަމުގައި އެއްބަސްވުން އަދިވެސް ފުރުޞަތު ޝަރީޢަތުން ނަގައިދިނުމަށްކަމަށް ދެކެމެވެ. މިސަބަބުތަކަށްޓަކައި ބެލި ނަމަވެސް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގެ ހުކުމް ބަދަލު ނަގައި ބާތިލުކުރުމަށްފަހު ކުރަން ދޫކުރަމެވެ.

15.6 އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވެފައިވާ ކަމަށް ބުނާ ބުނާގައި އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ގުޅޭ ތަފާތު އަސާސެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ނިންމާފައިވާތީ، އެއްބަސްވުން މާނަކުރައިދީ، ކޯޓުން މާނަކުރަންޖެހޭ މާއްދާ ނުވަތަ އިބާރާތް ހިފުން ޤާނޫނު ހިއްސާވެރިވާ އިއްތިފާޤުވެފައިވާ ގޮތުގެ މަތިންކަމަށް އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނޭ ވަކިވަކި ބައިތައް ކިޔާ ބަލާ މާނަކުރަން ވާނީ އެއްބަސްވުމުގެ ވަކިވަކި ބައިތަކަށް ބަލާ ހިފެހެއްޓިގެން ހުރިގޮތަށް ކަމަށެވެ.

15.7 މި ދިފާޢުތަކުގެ ދުވަސްތަކުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމާއި އިލްތިމާސްކުރުން ނުކުރަމާއި، މި އެއްބަސްވުމުގައި ދަށުން ހިމެނޭ ކަމާއި، މި އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު އިތުރަށް ޗެކުފަލު ކުރާގޮތަށް ކުންފުނިތަކުގެ ތަޢާރަފްކުރުމަކީ ކުރުން ކަމާއި، ޗެކުފަލުތަކުން އެ ވީ ފޮރުވިފައިވާ ގުޅުމުން ވެސް ހަމަޖެހިގެން ބަދަލުކޮށްފައިވާކަމަށެވެ.

15.8 ދައުވާގައި މި ހިމެނޭ މައިގަނޑު ސަބަބަކީ މި ބިނާއަކީ ދަޢުވާތަކުގެ ދަށުގައި ފޯމުގައި އެއް އެއްބަސްވުމުގައި 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާއަކީ ދައުވާ ކުރި ފަރާތުން ބިލް ޕްރޮޖެކްޓް ބަޔާންކުރާ މާއްދާ ކަމުގައި، އެ ޕްރޮޖެކްޓް ހަވާލުކުރަންޖެހޭ މުއްދަތަކީ 12 (ބާރަ) މަސް ދުވަސް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމަށެވެ.

15.9 ދޭގެ ވެރިފަރާތް ހަވާލުކުރަން ޖެހޭ މުއްދަތު ހަމަވެފައި ވެސް ބައިގައި ފުރަތަމަ ބައިން ޖެހި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވުނު އެއްބަސްވުމުގެ 5.1 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރަނީ އިމާރާތުގެ މަސައްކަތް ކުރަނީ އެއްކޮށް 2 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވޯކް ސްޓޭޖްތައް އެއްކޮށް ކަމަށެވެ. ދެފަރާތް ދެމެދުގައި އޮތް ވޯކް ސްޓޭޖްތަކުގައި ސްޓާރކް މިމައްސަލައިގައި އެގޮތަށް ވޯކް ސްޓޭޖްއެއް އެކުލަވާލާފައި ނުވާ ކަމަށް ބަލާއިރު، ނަމަ އެގޮތުން މިމައްސަލައާ ކަމަށް ގެނދިއުމަށް ވޯކް ސްޓޭޖްތަކާއި އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިމައްސަލައިގައި ކުރީގެ ފޭޒްތަކާއި ވަރަށްގިނަ ކަންކަމަށް ބަދަލުގެން ސާބިތުވާކަމަށެވެ. އެކުލެވޭ 12 މަސް ދުވަހުގެ މަސައްކަތް ކުރުން ބާކީ ނިމިގެން އިމާރާތް ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތު ގުޅޭ ގޮތުން އިޢުތިރާފުވެފައިވާ ކަމަށެވެ.

15.10 މުއްދަތު ގުޅުމުގައި ދުވަހަށް ބަލާން މި ޤާނޫނީ އިމާރާތުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ގެވެއްދުނު ކަމާއި އެއްބަސްވުން ކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފެށުމުގެ ކުރިން ނަގަންޖެހޭ ހުއްދަތައް ފުރުޞަތު ގެވެއްދުމުގެ ލިބިގެން ފެށިގެން ކުރީގެ ކަރުދާސްތަކުން ފެށިގެން މަސައްކަތް ފެށުން ބާކީ ބެލުން ބަލާއިރު، މި މަސައްކަތުގައި ފުރުޞަތު ގެވެއްދުމުގެ ލިބިގެން ހަމަޖެހި ގޮތުގައި މަސައްކަތް ފެށުން ބާކީވާ 08 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ކަމަށް އެއްބަސްވުމުގައި ސާބިތުވި ބާކީވުން މުއްދަތު ގުޅިގެން އިމާރާތުކުރުން ނިންމަވަންޖެހޭ 20 އޮކްޓޫބަރު 2021 އިން ފެށިގެން 20 އޮކްޓޫބަރު 2022ގެ ނިޔަލަށް ކަމަށާއި، ފުރުޞަތު ގެވެއްދުމުގެ ލިބިގެން ހަމަޖެހި ގޮތުގައި މަސައްކަތް ފެށުން

ތާރީޚުން ބަލާނަމަ އުއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވެފައިވާ ކަމަށް ބުނާ ބުނުމުގައި އަސާސެއް ނެތްކަމަށެވެ.

15.11 މުއްދަތު ގުނުމުގައި ތިންވަނައަށް ބަލަންޖެހޭނީ އުއްބަސްވުމުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާފަދައިން ގެވެރިފަރާތުން މަސައްކަތަށް ހުރަސް އަޅާފައިވާތީ ކަމަށެވެ. އެގޮތުން ބަލާއިރު، 08 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ގައި ތަނުގައި މަސައްކަތުގެ [illegible] ދުވަހުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތުން [illegible] ތަނުގައި އިމާރާތްކުރުމަށް ހުރަސް އަޅާފައިވާކަމަށާއި، އެގޮތުން އަދި ދުވަސްތަކުން ތަނުގައި [illegible] [illegible] ތަނުގައި މަސައްކަތްކުރުމަށް ހުރަސް އަޅާފައިވާ ކަމަށާއި، މިކަމާ ގުޅޭ ހެކިތައް ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމަށެވެ. ހުރަސް [illegible] [illegible] އުއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ -/16000ރ (ސޯޅަ ހާސް) ރުފިޔާ އުޖޫރައިން ބުނާ ތާރީޚުގައި ނުދޭކަމަށް ބުނާ ކަމަށާއި ނަމަވެސް އެމާއްދާގައި ވަކި މަހެއްގެ ވަކި ދުވަހެއްކަމުން ފައިސާ ދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައި ނުވާކަމަށެވެ.

15.12 މިކަންކަން މިހެން ހުރުމުން، އިޖްރާއާތުގެ މުއްދަތު ހަމަވެފައިވާ ކަމަށް ބުނުމުގައި އުއްބަސްވުމުގައި ހިމެނޭ އެންމެހައި މާއްދާތަކަށް ބަލައި އެކަން ވަޒަންކޮށް އުއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވެފައިވާ ކަމަށް ކަނޑައެޅޭނެ ގާނޫނީ ހަމައެއް ނެތްކަމަށާއި، މިކަންކަމަކީ ގާނޫނީ ގޮތުން [illegible] އޮތް އަދި އެކަމާގުޅޭ މައްސަލައިގެ [illegible] ކަންކަމަށް ބަލައިގެން [illegible] ގޮތެއް ކަނޑައަޅަން ކަނޑައެޅޭނެ ނުހުންނާނެކަމަށެވެ.

15.13 ބަހުސްގެ ބޭނުމަށް [illegible] އުއްބަސްވުމުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ދަށުން އުއްބަސްވުމުގައި މުއްދަތު އިތުރު ކުރުމަކީ ދެފަރާތުން ލިޔުމުން އެއްބަސްވާ ގޮތެއްގެ މައްޗަށްކަމަށާއި އޭގައި ދެފަރާތުން ސޮއިކޮށް ހިނގާ [illegible] [illegible] ވާހަކައެއް އުއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާ ކަމަށާއި، މިމައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތުން މުއްދަތު [illegible] ވަކި ގޮތެއް އެއްބަސްވެވިފައިވާކަމަށް [illegible] [illegible] ސާބިތުވެފައިނުވާކަމަށެވެ.

15.14 ވުމާއެކު މިކަންކަމަށް ބަލާއިރު އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވެފައިވާކަމަށް ނިންމާނެ ޤާނޫނީ ހަމައެއް ނެތްކަމާއި، އެއްބަސްވުމުގައި މުއްދަތު ގުނުމުގައި ޢިސްތިސްނާއު ތަޢުދާދު ވަކިކޮށް ބެލި ބެލުމަކީ ޤަރީނާގެ އަސާސެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ބެލި ބެލުމެއް ނޫންކަމާއި، މިއީ ދައުލަ ދިފާޢުކޮށް ކުރިއަށް ކަމުގެ މައްޗަށް ހުށަހަޅާ ހަވާލާ ޤާނޫނީ ނުކުތާ ޝަކުއްކާކަމާއި މިކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު މިއީ، ޝާހިދުގައި ކަން ހުކުމް ބާޠިލުކުރުން ހާމަވެއްޖެއެވެ.

15.15 މިމައްސަލައިގެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި އުޖޫރައާ ފައިސާއާއި ނަގައިދިނުން އަސާސް އޮތްކަމަށް ނުދެކޭތީ އެކަންކަން ވެސް ހުށަހަޅާފައިވާން ކަމަށާއި، އެ ގެއްލުންތައް ވަޒަންކޮށް އެގެއްލުންތައް ހިސާބުކުރި ގޮތެއްވެސް ނޭގޭ ކަމަށާއި، ހުށަހަޅާފައިވާ ހަމަ އެފަދަގޮތަށް ވަޒަންކުރާ އެއްނުވެހެވެސް ބިލުތަށް ކަމަށް އެފަދަގޮތަށް އަންގާވާ ކުރުމާ ނުވަތަ އެފަދަގޮތަށް އަދާއިތަ ދެއްކި އަދަދުތަކާއި ކަމަށެވެ.

15.16 ހަމަ އެ ގޮތަށް ގާނޫނީ މަސައްކަތަށް ޚަރަދުވި -/25000ރ. (ފަންސަވީސް ހާސް ރުފިޔާ) ވެސް ނަގައިދިނުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާތީ، މަރަހީ ޢިލްމާއަލުގެ ގާނޫނުގެ 25 ވަނަ މާއްދާގައި ބާރުކަންފައި އެބްގޮތުން ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދަކީ އެގޭ ދޮގުގައި މަސައްކަތް ނާގާދިއާބާ ވާ ހަރުގައި ނަގައިދިނުން ފައިސާއެއް ކަމެވެ. މި މަސައްކަތަށް ބަލާއިރު، ދިފާއު ހުކުރާއިދެން މަޢްލޫމާތުން މަސައްކަތް ގެނި މަރުކާރުގައި އެއްގޮތް ހަރުއްގައި ނާގާދިއާބާވި ނޫންކަމާއި މި ހަރުގައި މިއީ ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދު ނަގާނެ ހަރުއް ނޫންކަމެވެ.

15.17 ސިޔާސީ ދިވެހި ނަޒަރު އެއްބަސްވުން ގޮތުގައިކަމަކަށް ހަރުއް ނުލެވޭކަމާއި ދުފާރާއިގެ ދެމުދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އެކުލެވިފައިވާ ބިޑްކުރު އޮއި ޤަރާރުގެ ނަމްބަރު ހުރި މަސައްކަތަށް ބަލާއިރު، މަސައްކަތުގެ 80 އިން ސައްތައަށް ވުރެ ބޮޑުބަޔެއް ނިންމާފައިވާތީ މި

ހާލަތުގައި އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަކީ ސީރިއަސް މިސާލެއްކަމުގައި ކަނޑައެޅޭނެކަމަށް ނުދެވޭކަމަށެވެ.

15.18 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައި އޮންނަނީ ހެކިބަހެއް ހުށަހެޅުމާއި އަދި ދިފާއުކުރެވިދާނެ ޤަވީ ސަބަބުތަކެއް ދެއްކުން ކަމަށާއި، އެކަން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާނެ ކަމަށެވެ.

15.19 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ބަލަންޖެހޭނީ ދިފާއެއް އޮތްކަމުގެ ދައްކަން އެކަނި ކަމަށާއި، ދިފާއެއް އޮތްތޯ ބެލުމުގައި މައްސަލައިގައި [illegible] ހެކިބަހުގެ އެންމެ [illegible] [illegible] އާއްމު [illegible] އިޖުރާއަތުން [illegible] އޮތް [illegible] [illegible] ބެލުމުގެ މިންގަނޑުން [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމަން ނުޖެހޭ ކަމަށެވެ.

15.20 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ދަށުން މި މައްސަލައިގައި ދިފާއުތަކެއް އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމަށާއި، އޭގެ ތެރޭގައި އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވި ކަމަށް ބުނާ ބުނުން ކަށަވަރު ނޫންކަމާއި އޭގެ ވެރި ފަރާތުން [illegible] އިޖާރާތުގެ މަސައްކަތަށް ހުރަސް އަޅާލައިވާ އޮތްކަމަށް ވެސް ހެކިބަހާއެކު ހުށަހަޅާފައިވާނެ ކަމަށާއި، މުއްދަތު ހަމަވެފައި އޮތަސް [illegible] ޤާނޫނީގޮތުން ބަހުސްއެއް އޮތް [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތުން އެކަން ބަލައިގެން ފެނުނީ ގޮތް ކަނޑައެޅޭނެ ކަމެއް ނޫން ކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގެ ވެރި [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

16. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭ ގޮތް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ،

16.1 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ދަޢުވާގައި އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 'ފައިލު ތާރީޚުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް' ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގައި "ދެފަރާތުގެ ދެމެދު ވެފައިވާ ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02 އެއްބަސްވުމާއި ވައިޓް ކޮންޑިޝަންސް އިން ހިލާފުވެފައިވާތީ، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށް ނިންމައި އާއިޝަތު ވަޙީދާގެ ފަރާތުން އެންގި އެންގުމަކީ، އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް އަންގާފައިވާ އެންގުމެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅައި، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައިވާ ނަންބަރު (AGR)VLH/2021/02 އެއްބަސްވުން 01 މޭ 2024 މި ދުވަހު ބާޠިލުކޮށްފައިވާ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ދަޢުވާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުން ބަދަލު ކުރުމަށް ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް ސަބަބެއް ނެތެވެ." މިފަދައިން ކަނޑައަޅައި ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބާޠިލުކޮށް ކަނޑައަޅައިދިނުމެވެ؛

16.2 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު ނަންބަރު 2932-Cv-C-2024 ދަޢުވާގައި އެކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 "ފައިލު ތާރީޚުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ ޚަރަދުގެ ފައިސާ ނަގައިދިނުން ކަމަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބާޠިލުކޮށް ކަނޑައަޅައިދިނުމެވެ؛

16.3 ސިވިލް ކޯޓުގެ 1456-CVC-2024 ދަޢުވާގެ ބަދަލު ކުރުމަށް ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ސަބަބުތަކެއް ބަޔާނެއް، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ) ގެ ދަށުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ދަޢުވާގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބަދަލު ކުރުމަށް ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް ސަބަބުތަކެއް ހުރުމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި

އެކުގައި ދިފާޢުކުރުމަށް ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ ގޮތުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1517-CVC-2025 ގަޟިއްޔާގެ ހުކުމުގެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލާ ގުޅޭ ގޮތުން ބަލަމުންގެންދާ މައްސަލަ އެކުގައި ހިންގުމަށް އެބައި [illegible] [illegible] ހުކުމް ކޯޓުތަކުގައި މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށް އެދިފައެވެ.

އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ފަރާތުގެ ދިފާޢު

17. އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ، މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާގެ ދެކުނުގައި [illegible] ނެތް [illegible] އެބަހުރި ކަމަށާއި، ދަޢުވާގެ ދެކުނު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ޢަމަލު ކުރުމުގެ މުއްދަތަކީ 12 (ބާރަ) މަސް ދުވަސް ކަމާއި އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަށް އެގްރިމެންޓް ޓަރމިނޭޓް ކުރުމުގެ ނޯޓިސް ފޮނުވި ކަމަށް ދަޢުވާގެ ދެކުނުގައި [illegible] ނޯޓިސް ކަމާއި، އެއްބަސްވުމުގައި [illegible] މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތް ކޮށް ނިމިފައިނުވާ ކަމަށް ދަޢުވާގެ ދެކުނުގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާގެ [illegible] [illegible] ކަމަށް [illegible] މި މައްސަލައިގެ ބަޔާނުގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

18. އެ ގަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] ހުކުމް ކޯޓުގައިވެސް، އެ މައްސަލައިގެ ޖަވާބު ހުށަހަޅުއްވާފައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ހުކުމް ކޯޓުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ގަޟިއްޔާ [illegible] ކަމަށެވެ.

19. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާ [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުރުޞަތު [illegible] ކަމަށާއި [illegible]

އިންސާފުވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުކުމް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

20. [illegible] ހުށަހާފައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން 21 ޖުލައި 2024 ގެ [illegible] ގަޑި ނިމުނު ފަހުން އެ މައްސަލައަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ވަކީލުން [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

21. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 11 [illegible]. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުން [illegible]، [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

22. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އެންމެ ފުރަތަމަ ކޯޓަށް މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިކަން އިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާތީ، 1 މޭ 2024 ގައި އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރިކަމުގެ ނޯޓިސް ފޮނުވުމުން، ވަގުތީ އަމުރަކަށް އެދި އެފަރާތުން ހުށަހެޅި މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އަދި ގ. [illegible] ގޭގައި [illegible] ވަޒީފާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި ސިވިލް ކޯޓުން [illegible] [illegible] ދައުވާއަކީ 1 މޭ 2024 ގެ ނޯޓިސްއާ ގުޅޭ ދައުވާއެއްކަމަށްވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށް [illegible]، ސިވިލް ކޯޓުން އެ މައްސަލައިގައި ގޮތް ނިންމި ނިޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] އެފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްވެސް [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ދަޢުވާގައި [illegible] ޖަވާބު ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އަދި [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] އެފަދައިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅި މައްސަލައިގައި ވެސް [illegible] ނުވާކަމަށެވެ.

23. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ދަޢުވާގައި އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 'ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގެ ނިންމުމުގެ' ނިންމުމުގައި [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ޣައިރު [illegible]، ވެސް އިސްތިއުނާފުގައި މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] ހުށަހެޅި [illegible] ނުވަތަ [illegible] ހުކުމް [illegible] [illegible] ނިންމި ނިންމުމުގެ 20 ވަނަ ޕެރެގްރާފާއި 22 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ޣައިރު ހާޒިރުގައި [illegible] ނިންމުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅި [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވާ ކަމަށާއި އެ ނުކުތާގައި ހުށަހެޅި ކަމަކީ ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކުރި ހުކުމް [illegible] ނުވަތަ ދިފާޢުގެ ފުރުޞަތު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (2) ނަންބަރު ގައި ބަޔާންކުރާ ހާލަތެއް މި މައްސަލާގައި ނެތްކަމާއި، އެނިންމުމުގައި ގާނޫނީ އެއްވެސް ގޯހެއް ނުވާކަމަށެވެ.

24. އިސްތިއުނާފުކުރާތީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި، ޝަރީޢަތް ބޭއްވުމުގައި ކުރި ބުރަވުމުގައި ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދޭންޖެހޭން ނިންމާފައިވާ ބައެއް ދިރާސާ ކުރަނަވާގެ ފުރުސަތު ވަކިވަކި ގޮތްތަކާއި ބެހޭ ދިރާސާ ކުރަނަވާގެ ތަކަމާއި ބަނަ އެ ބަޔަ އަވަސް ތަފުސީލު މަސްއަލާގެ ބަޔާންކުރަމުން ކަނޑައަޅަން ކުރަންވާ ނުވަތަ މި އިސްތިއުނާފުގެ ބޭނުމުގައި ބަޔާންކުރުމުގެ ބައެއްގެ ސުރުޚީކުރެވޭ.

25. ޤަޟިއްޔާ ބޭނުންގައިކުރުމަށް ހުށަހެޅި މަރާޙަލާތަކުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ސަބަބުތަކާ އެފަރާތުން ހުށަހެޅި ބަޔާންތަކުގައި ހުށަހެޅުމަށް ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ދޭންވީ އަދާކުރަން ވަކިވަކިގޮތުން ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ކަމަށް ދޭންކުރާތީ ކަމުގައި ބަޔާންކުރުމަށް ކަމަށެވެ.

26. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ސާބިތު އަދުއަދިލީ އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ގެނި ގޮތް ގެނގެވުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިޔާގެ 28 އިން 38 އަށް ފުރަގަސްކުރާފައިވާ ކަންކަމުގައި މައްސަލައިގެ މައްދަލަން ފިޔަވަޅުން ސަރަޙައްދުން ހުށަހެޅި ވަގުއޮތުކަމުގެ މައްސަލަ ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތެއް ނިންމާފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާތާ ގޮތް ހިފެހެއްޓުމަށް ބޭނު ފުރަގަހަކާ ކުރުން ކަމަށް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މިފަދައިން ފުރަގަހަކީ ނަމަވެސް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ހާލަތެއް ހުށަހަޅަ ޤަޟިއްޔާ ބޭނުންގައި ކުރި ހުކުމް ބާތިލުކުރުމުން ދޫކޮށްލުމަށް ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް އެއާ ހިލާފަށް އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވަނީ ޤަޟިއްޔާ ބޭނުންގައިކުރި ހުކުމް ބާތިލުކުރުން ނުވަތަ ބަދަލުކުރުން ފަސްޖެހުމަށް އިޖުރާއަތު ރޭވި ހާލަތެއް ކަމަށް މި ހާލަތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމާއި އެ ހުށަހެޅުމާއެކު ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަ ވަކިވަކިގޮތުން ފަސްޖެހިދާނެ ގޮތް ނިންމުން ހަމައެއްގޮތް ކަމަށް އެފަދައިން ނިންމުން ވެސް ފަސްޖެހިދާނެ ގާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (1) އާއެކު ހިފެހެއްޓުމަށް ކަމަށެވެ.

27. ޝަރީޢަތުގައި ނަގައިދިނުމަށް އެދުނު ފަރާތް ނަގައިދެއްވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގެ ދަޢުވާފޮތާއި ޖަވާބު ހާޒިރުގައި ހުކުމް ކޮށްދިނުމަށްއެދި ހުށަހަޅާފައިވާ ފޮތުގައި އެއްބަސްވުން ބާތިލުވާ [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގައި 01 (އެކެއް) ދުވަހުގެ ތަފާތެއް [illegible] ދަޢުވާ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގައި [illegible] ދިނުމުގެ [illegible] ކަމަށާއި، ޝަރީޢަތަށް [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ގަސްތުގައި [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ. މިކަމުގައި އޭގެ ސަބަބުން [illegible] ފަރާތަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް [illegible] ދަޢުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވާކަމާއި އަދި މިއީ އޭގެ ސަބަބުން ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް އަސަރުކުރާ ނުވަތަ ހުކުމް ބަދަލުވާ ސަބަބެއްވެސް ނޫން ކަމަށެވެ. އެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 01 މޭ 2024 ކަމަށް [illegible] މިއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

28. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible]. [illegible] މިއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި މިއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި މިއީ އޭގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އޭގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

29. [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ފޯމުގައި އަދި އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައިވެސް މަސައްކަތުގެ 80% (އަށްޑިހަ އިންސައްތަ) ނިމިފައިވާކަމަށް ބުނެ [illegible]، [illegible] [illegible] ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ ފޮޓޯތަކުން އެކަނިވެސް މަސައްކަތުގެ 80% (އަށްޑިހަ އިންސައްތަ) ނިމިފައި ނުވާކަން އެނގޭކަމަށެވެ.

30. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން މި އިސްތިއުނާފުގައި އެދިފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible]. އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައިވާ ތާރީޚަކީ 19 އޭޕްރީލް 2025 [illegible]، އިސްތިއުނާފު [illegible] 11 ދުވަސް ފަހުން ސިވިލް ކޯޓުން [illegible] އަދި އޭގެ މާ ފަހުގެ ތާރީޚުގައި ސިވިލް ކޯޓުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފޯމުގެ 9.3 [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] އިސްތިއުނާފީ މުއްދަތު [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

31. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] ހުކުމް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި "....ނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އިސްތިއުނާފު ހައްދުވާ ފަރާތުން އެދުންތައް:

32. އިސްތިއުނާފު ހައްދުވާ ފަރާތުން އެދެނީ؛

32.1 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 ނިންމުމުގެ ގެ 1 ނިންމަވައިފާ ނިންމުން ބާތިލުކުރަންޖެހޭ ހާލަތެއް ނެތްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި،

32.2 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 ނިންމުމުގެ ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގައި ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދުގެ ފައިސާ ނަގައިދެވޭނެކަމަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބާތިލުކުރަންޖެހޭ ހާލަތެއް ނެތްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި،

32.3 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1456-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް [illegible] ކުރުމަށް ފުރުސަތު ދިނުމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1517-CVC-2025 ޤަޟިއްޔާގެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލާ [illegible] ބަލަމުންދާ މައްސަލަ އެކުގައި ހިންގުމަށް [illegible] ތަރުތީބުކުރަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި،

32.4 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ޤަޟިއްޔާގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 ނިންމުމުގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ނިންމާފައިވާ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފު ހައްދުވާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ކޯޓުގައި ވަކީލުންނަށް ދައްކާފައިވާ ޚަރަދުކޮށްފައިވާ-/25,000ރ. (ފަންސަވީސް ހާސް ރުފިޔާ) އާއި އިސްތިއުނާފުގެ މި މައްސަލައިގައި [illegible] ޚަރަދުކުރަންޖެހުނު -/50,500ރ. (ފަންސާސް ހާސް ފަސްސަތޭކަ ރުފިޔާ) އިސްތިއުނާފު ހައްދުވާ ފަރާތަށް ދެއްކުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތުގެ މައްޗަށް އަންގާ އަމުރުކުރައްވައިދިނުން އެދެމެވެ.

ސަރީޙަކަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

33. އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުގެ މައިގަނޑު ބަހުސް ބިނާކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

33.1. ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމެއް، އެ ހުކުމްކުރި ޤާޟީން ބަދަލު ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުން، [illegible] ގޮތް ނިންމުމުގައި ޤާޟީން ކުރިން ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބާޠިލުކޮށް [illegible] [illegible] ގޮތް ނިންމުމުގެ މައްސަލައި، އަދި

33.2. [illegible] [illegible] އެއް [illegible] ގޮތް ނިންމުމުގައި ހުށަހެޅުން [illegible] [illegible] މިންވަރުގެ މައްސަލައެވެ.

34. ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމެއް، އެ ހުކުމްކުރި ޤާޟީން ބަދަލު ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުން، ޤާޟީން ކުރިން ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބާޠިލުކޮށް، [illegible] [illegible] ގޮތް ނިންމުމުގެ ބާރު، އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

35. "ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކޮށް ހުކުމް" ބާޠިލުކުރުމާއި ބަދަލުކުރުމުގެ ޢިޖުރާއަތު ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ޖިނާއީ ޢިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެ މާއްދާގައިވާ ޢިބާރާތް ތިރީގައި ނަކަލުކޮށްލައި ދެމެވެ.

124 (ހ) "ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް އަންނަނިވި [illegible] [illegible] ނޫން ކަމުގައިވާނަމަ، އެ ހުކުމްކުރި ޤާޟީން އެ ހުކުމް ބާޠިލުކުރަންވާނެއެވެ.

(1) ދަޢުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބުން ޣައިރު ހާޒިރުގައި ހުކުމްކުރި ހާލަތުގައި، މި ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި 116 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ [illegible] [illegible]؛

(2) [illegible] [illegible] ސަބަބުން ޣައިރު ހާޒިރުގައި ހުކުމްކުރި ހާލަތުގައި، މި ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި 116 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ [illegible] [illegible]؛

(3) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙާލަތްތައް ފިޔަވައި އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible]. އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

(1) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

(ރ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

36. [illegible] މާއްދާގެ [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެއީ؛

36.1. [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible]،

36.2. އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

37. އެގޮތުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ހުކުމް ބަދަލުކުރުމަށް ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ސަބަބުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް [illegible] ކޯޓުގެ [illegible] [illegible]، މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާނާއި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 116 ވަނަ މާއްދާގައިވާގޮތަށް، [illegible] ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމް [illegible] ޙާލަތެއް މި ނުކުތާގައި ހުށަހަޅާފައި ނުވާކަމުގައެވެ.

38. ހަމައެހެންމެ، މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 116 ވަނަ މާއްދާގައިވާގޮތަށް، ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމް [illegible] ޙާލަތެއް [illegible] [illegible] މި ނުކުތާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދަށުކޯޓުގެ ނިންމުން ގާނޫނާ ޚިލާފުވާކަމެއް މި ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްދެވިފައިވާ ކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ.

39. މި މައްސަލާގައި ހުކުމް ބަދަލުކުރުމަށް ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގައި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) ހިމަނައިގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމުގައި [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ހުކުމް ބަދަލުކުރުމަށް ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގެ ދަށު ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަށް ބަލާއިރު، އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

40. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ނިންމުމަށް ބަލާއިރު، މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ފަނޑިޔާރު ހަވާލާދީފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ޖަޖްމަންޓް މައްސަލަ[12] އަށެވެ. އެގޮތުން، އެ މައްސަލައާ ހަވާލާދީ، ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ 10 ވަނަ ނުކުތާއާއި 11 ވަނަ ނުކުތާގައި ފަނޑިޔާރު އަންނަނިވި ފަދައިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

> " 10. ޖަޖްމަންޓް [illegible] (922-CVC-2024)
> [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible] (13 ވަނަ
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

---

[12] ސިވިލްކޯޓުގެ ޖަޖްމަންޓް [illegible] (922-CVC-2024) މައްސަލަ

ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުން ކޯޓުން ބަލައިގަތުން ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަކީ އިޖުރާއަތުގެ ބޭނުން ނަހަމަ ގޮތުގައި ހިފުމެއްކަމުން ދަޢުވާކުރުން ފެށުން ހިނގައިދިޔަކަން އިސްވެ ބުނެވުނު ފަސްއަހަރުގެ ބަންދުކުރުމަށްވެއެވެ.

11. ޖޭޑީޖީ ކޯޕްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ޓޫރިސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ގެ މައްސަލާގައި، ދަޢުވާއެއް ބަލާ ނުކުރެވޭ ސަބަބުތަކުގެ ގޮތުގައި ޤާނޫނުތަކުގައިވާ ދަޢުވާއެއް ބަލާ ދިމާއި ނުވާނީ މުއްސަނދި ކޮށްދިނުމުގެ ދަޢުވާއެއް ބަލާ ކުރެވޭ ސަބަބުތަކުގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ކުރެވޭ ވަގުތު ފަރާތަކުން ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި މުއްސަނދި ކޮށްދިނުމުގެ ދަޢުވާއެއް ހުށަހަޅަން ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތު ހަމަވުމުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތަށް އެއްވެސް ކަމެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ އާދަޔާ ޚިލާފު ހުރަސްތަކެއް ނެތި، އޭގެ ބޭނުމަކީ ފުރުޞަތުދީފައި ހުށަހެޅުމުގެ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު ލިބިފައިވާ ހުށަހެޅުމަށް، ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވެގެން ހުށަހަޅަން ޢަމަލުކުރެވޭ ސަބަބަކާއި ބެހޭގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމެއް، ދިފާޢު ހުށަހެޅުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބަށް ފާހަގަކުރެވޭ ދަޢުވާ ކުރެވޭ ޙައްޤު ލިބިދޭ ގޮތަށް ދިފާޢު ކުރާ ފަރާތުން ހިމާޔަތްދީފައިވާ ސަބަބުތައް އެކަށީގެންވާ ޢަދުލު ފިޔަވަޅު ނަގާނެ ގޮތަށް ފަރާތްތަކަށް ނުވަތަ ކަމެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ ސަބަބުތައް ނެތި ފަސްކުރެވޭ ބަދަލު ޖަވާބުދާރީވާފައިވާ ގޮތަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ."

41. ޖޭޑީޖީ ކޯޕްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ޓޫރިސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (922-CVC-2024)

ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާއިރު، ދަޢުވާ ދިފާޢު ކުރުމުގައި ސަބަބުތަކުން ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ކުރެވޭ ޙައްޤު ކަނޑައެޅިފައިވާ ސަބަބުތަކުން އެކަށީގެންވާ ފަރާތްތަކުން ދަޢުވާކުރުން ހުއްޓުވުމަށް، މަސައްކަތްކުރި ފަރާތަކުން ދިފާޢު ކުރުމުގެ ޙައްޤު ލިބިދޭ ގޮތުގައި ފަރާތުން ސަބަބާއި އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތަކުން ބަލައިގަތުމުގައި ވާހަކަ ކުރެއްވި، އަދި ހަމައެކަނި ދިފާޢު ހުށަހެޅުމަށް ސަބަބުތަކާއި ސަބަބުތައް އެކަށީގެންވާ ފަރާތްތަކުން ބަލައިގަތުމަށް ނުވަތަ ދަޢުވާ ދިފާޢު ކުރާ ފަރާތުން ސަބަބުތަކާއި ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ކުރެވޭ ޙައްޤު ކަނޑައެޅިފައިވާ ސަބަބުތަކުން އެކަށީގެންވާ ގޮތަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމުގައި ބަލައިގަތުމުގައި

ބަލައިގަތުމަށްވެއެވެ.

42. ޖޭޑީޖީ ކޯޕްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ޓޫރިސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (922-CVC-2024)

ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވި، މިހާރު ޝަރީޢަތް ކުރިއަށްގެންދާ ޤަޟިއްޔާއެއްކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޖޭޑީޖީ މައްސަލަ[13] އަށް ބަލައިފައި ކުރިއަށް ގެންދާނެ ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

---

[13] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 (ޖޭޑީޖީ ކޯޕްސް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑް ވ. ޓޫރިސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް)

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފުލްބެންޗް މައްސަލަ[14]

43. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފުލްބެންޗް މައްސަލަ[15] ނިމިފައިވަނީ، ދައުވާ ދިފާޢު ކުރެވިދާނެ ސަބަބުތަކެއް ހުރުން ނުވަތަ ހުކުމް ބަދަލުކުރަންޖެހޭ ސަބަބުތަކެއް އޮތްތޯ ބަލަންޖެހެނީ، މައްސަލައަށް ރައްދު ދިނުމަށް ލިބުނު މުއްދަތުގައި ރައްދު ނުދެވުނު ސަބަބަކީ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްކަމުގައި [illegible] ދަށު ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] އެ މައްސަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަތީންނެވެ.

44. ފުލްބެންޗް މައްސަލަ[16] ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުވާ ދިފާޢު ކުރެވިދާނެ ސަބަބުތަކެއް ހުރިތޯ ނުވަތަ ހުކުމް ބަދަލުކުރަންޖެހޭ ސަބަބުތަކެއް އޮތްތޯ ބަލަންޖެހެނީ، މައްސަލައަށް ރައްދު ދިނުމަށް ލިބުނު މުއްދަތުގައި ރައްދު ނުދެވުނު ސަބަބަކީ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްކަމުގައި [illegible] ދަށު ކޯޓުން [illegible]، އެއީ [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާޢިދުގައި [illegible] [illegible] [illegible].

45. ހަމައެހެންމެ، އެ މައްސަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާޢިދުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކާއި، (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible]. އެގޮތުން،

46. އެ މައްސަލައިގެ 32 ވަނަ ނުކުތާގައި [illegible] "މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާޢިދުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (real prospect of success) [illegible] [illegible] [illegible] The Civil Procedure Rules 1998 [illegible]، [illegible] 13.3 (1)(a) [illegible]. މި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]،

---

[14] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 (ފުލްބެންޗް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible])

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 (ފުލްބެންޗް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible])

[16] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 (ފުލްބެންޗް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible])

ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] (triable issue)، އަދި އެ ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[17]" [illegible]

47. ހަމައެހެންމެ، އެ މައްސަލައިގެ 33 ވަނަ ނަންބަރުގައި [illegible] "މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި [illegible] [illegible]، އިނގިރޭސިވިލާތުގެ The Civil Procedure Rules 1998 ގެ [illegible] 13.3 (1)(b) ގައި [illegible] [illegible]. އެއީ ހުކުމް [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި އެ [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (genuine excusable reasons) [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]." [illegible]

48. [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، އެއީ އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]،

---

[17] [illegible] [illegible] [illegible] 2024/CH-A/184 ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 32 ވަނަ [illegible]

ވޭސްޓް މެނޭޖްމަންޓް[18] ގެ 40 ވަނަ ނުކުތާގައިވެސް ފާހަގަކުރައްވާ ހުކުމާ ދިމާއަށް ބަޔާންކުރަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. އެ ނުކުތާގައިވާ އިބާރާތް ތިރީގައި ނަކަލުކޮށްލައި ލިޔެލީމެވެ.

> "ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ދައުވާ ދިފާޢު ހުށަހެޅުއްވި ސަބަބަކާ އަސާސްތަކެއް ހުށަހަޅައިފައިވެއެވެ. މިއީ މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން، ޚުލާޞާ ޙުކުމެއް، އެ މާއްދާގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުކުމް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ނުވަތަ ތަޙުޤީޤުކުރަންޖެހޭ ނުވަތަ ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމަށް ދައުވާލިބޭ ފުރުޞަތު ދޫކުރަންޖެހޭ އެހެން އަސާސީގޮތެއް ސަބަބެއް އޮތްކަމަށްފެނުމުގައި ތަފްޞީލުކޮށް ކުރުމުގައި ދަޢުވާކުރަމުން، އެއީ އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި އަސާސްތަކުގެމަތިން ހުށަހެޅި އެހެނިހެން ކަންކަން އެއްގޮތްވާކަން، އަދި ފުރުސަތުދީފައިނުވާކަން ތަޙުޤީޤުކުރަންޖެހޭ ނުވަތަ ވަޒަންކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކޯޓަކަށް ނުފެނެއެވެ."

49. ހަމައެއާއެކު، މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ހުކުމްކުރުމާ ހުކުމްކުރުމުގައި ބަލަންޖެހޭކަންކަން ބަޔާންކޮށްދެމުން، "މި މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ހުކުމް ހުކުމްކުރުމުގައި ފާހަގަކުރެވޭ ބަލަންޖެހޭ ދެ ކަމެއްވެއެވެ. އެއީ މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، ދައުވާގައި ވަކިބައެއް ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމަށް ހަޤީޤީ ސަބަބެއް އޮތުން، ނުވަތަ މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، ހުކުމް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ނުވަތަ ތަޙުޤީޤުކުރަންޖެހޭ ނުވަތަ ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމަށް ދައުވާލިބޭ ފުރުޞަތު ދޫކުރަންޖެހޭ ކޯޓަށް ޝަރީޢަތުގެ އެހެން އަސާސީގޮތެއް ސަބަބެއް އޮތުމެވެ. އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ފަދައިން، ދައުވާއަށް ޖަވާބުދެއްވާންޖެހޭ މުއްދަތުގައި، ދައުވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅައިފިނަމަ، ކޯޓުން ސަބަބު ބެލުމަށްފަހު، އަދި އެކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެހެން ދަޢުވާކުރުމުގައިވާ ދަޢުވާދެކޮޅަށް މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އެކަން ނިންމުމެއް ދެނެ ވަޒަންކުރަންޖެހޭނެކަމަށް ކޯޓަކަށް ނުފެނެއެވެ." މިފަދައިން ފާހަގަކުރައްވާ ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ.

50. މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްދެއްވުނު، ވޭސްޓް މެނޭޖްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑްއާއި ދެމެދު ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމަށް ބޭނުން ސަބަބުތަކެއްކަމުގައި އެ ފަރާތުން ދެކޭ ސަބަބުތަކާއި، އަދި ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ފުރުޞަތު ދޫކުރަންޖެހޭ ސަބަބުތައް ހުށަހަޅައިފައިވީނަމަ، އެކަން އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ސާބިތު

---

[18] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 (ވޭސްޓް މެނޭޖްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑް ވ. ޑްރީމް ހޮރައިޒަން ލިމިޓެޑް)

ކޯޓުން ވަޒަންކޮށްފައި ނުވުމުން އަނެއްކަމަކީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޝަރުޠުތަކުގެ އެތެރޭގައި ވަޒަންކުރަންޖެހޭނެ ޝަރުޠުތަކެއްކަމަށް ބަލައިގެން އެކަމުގެ ނިންމުމެއް ނިންމަންޖެހޭކަމަށް ފަރީޤުން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

51. އެގޮތުން، ޗެލެންޖް މައްސަލަ[19] ގައި ހިއްސާކުރި ފަނޑިޔާރުގެ ރައުޔުގައި، ފަނޑިޔާރު ހުޖައިޔާ މުޤައްދަމާގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ބޭނުން ކަނޑައަޅުއްވާފައި އޭގެން ނިކުންނަން ނުޖެހޭކަމެވެ؛

51.1. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއްގައި، ދައުލަތަށް ޖަވާބުދާރީވާންޖެހޭ މުއައްސަސާއެއްގައި، ދައުލާގެ ދިފާއު ހުށަހަޅާފައިނުވާނަމަ ކޯޓުން ސަލާމަތް މުދަލުގެ ދިފާޢަށް ބައްޔިތުންނަށް ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތް ހުށަހަޅައިނުދޭނަމަ، ހަމައެކަނި އެ ސަލާމަތް ދިޔައީތީއެވެ، އެ މާއްދާގެ (ނ) ގައި އަށަގެންފައިވާގޮތް ދިފާޢާ އެކަށީގެން ކަންކަން އެއްފަރާތުގެތެރެ، އެއްބާ ފަރާތަކާއިއެކު ބޭނުމެއް ބަޔާންކުރާ ގަބޫލުކުރާ ކަމުގެ ކަނޑައެޅުމެވެ.

51.2. ހަމައެހެންމެ، ދައުލާ ދިފާއު ކޯޓުގެ ސަލާމަތްކަމާ ހުރިހާ ނުވަތަ ހުކުމް ބަދަލުކުރަންޖެހޭ ސަލާމަތްކަމާ އެއްވެސް ބަޔާންޖެހޭ މަޢުލޫމާތެއް ދައުލަތަށް ދިނުމަށް ދިފާޢު ދެއްކުމަށް ދައުލަތުގެ ނުދައްކަ ސަލާމަތް އެކަށީގެންވާ ސަލާމަތްކުރުމަށް ފުރުޞަތު ދީފި ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، އެ ފަރީޤުން ބުނެއެން މަޢުލޫމާތު ދައުލަތުގެ ބޭނުންކުރުމަށް ފުރުޞަތެއް، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބޭނުންކުރުމަށް ކަމެއް ނުހުރެއްޖެނަމަ، އެއްބަސްވެވިފައިވާ ފަރީޤުން ބަޔާންކުރި ދައުލަތުގެ ދައުލަތުގައި ބޭނުންކުރުމަށް ފުރުޞަތެއް އެއްވެސް ބަޔާން ޖުރިމެއްގެ ސަލާމަތުގެ ތިޔަގައި އެކި ހުރިހާކަމެއް، އިސްތިސްނާވާފަދައިގައި، ޤާނޫނީ ފުރުޞަތު ސަލާމަތް ބޭނުންކުރުމުގެ ޙައްޤު ދޫކޮށްފައިވާ ސަލާމަތްކުރާ ހުށަހެޅުމަށް، ހުރިހާކަމެއް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ބޭނުންކުރުމަށް ހުށަހެޅޭ ދަށުން ބަލަންޖެހޭ ކަމެއްކަމުގައި ފެނެއެވެ.

---

[19] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 (ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން ދިވެހިރާއްޖެ ވ. ޢުމަރު ފާރޫޤު ދިވެހިރާއްޖެ)

52. ކޮންމެއަކަސް، ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވާންޖެހޭ މުއްދަތުގައި ދަޢުވާގެ ދިފާޢު [illegible] ކޮން ސަބަބަކާ [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި [illegible] ދިޔައީ [illegible] ކަންކަން [illegible]، [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ކަމެއް ކަމުގައި [illegible] މައްސަލާ[20]ގައި ސިވިލް ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން [illegible] މައްސަލާ[21]އިގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] 10 އަހަރު [illegible] [illegible] 19 އަހަރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] 18 އަހަރު [illegible] 19 އަހަރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، ދަޢުވާއަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދަޢުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] 19 އަހަރު [illegible] [illegible]. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ [illegible] މައްސަލާ[22]އިގައިވެސް [illegible] [illegible] ގޮތެވެ.

53. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]

---

[20] . ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 922-CVC-2024 ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބ. [illegible] [illegible] [illegible])

[21] . ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބ. [illegible] [illegible] [illegible])

[22] . ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބ. [illegible] [illegible] [illegible])

54. މިސާލު ހަވާލާދެވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފުލްބެންޗް މައްސަލަ[23] ގައި، އަދި ހާޒިރުގައި ކޯޓަށްވާ ހުށަހެޅުމެއް، އެ ހުށަހެޅުމަކީ ޤާޟީން ބަލައި ނުވަތަ ބޭރުގެދެވުނު ހުކުމްކަމުން، ކުރީ ވަޒަންކުރަންޖެހޭ މިންގަނޑުތަކުގެ ބައިވަރުކަން ތަފްސީލުކޮށްދީފައިވާ އެންމެ ވަރަށް މުހިންމު ވަޒަންކުރުމެވެ.

54.1 "ސިވިލް އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ ބައިނަލްއަގުވާމީ ދިފާޢުވެރިޔާ ފަރާތުން ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމުން ކާމިޔާބުވުމުގެ ސަބަބެއްކަމުގައި (real prospect of success) އުއްމީދު ނެތުން އިނގިރޭސިވިލާތުގެ The Civil Procedure Rules 1998 ބެހޭ ރޫލް (1)(a) 13.3 އަށެވެ. މި ރޫލްގެ ދަށުން، ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމުގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ކާމިޔާބުވުމުގެ ސަބަބެއް އޮތްކަން ދައްކަން ޖެހޭނެކަމަށް ބަލައެވެ. މި ޤާނޫނުގެ ދަށުގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ދަލީލު ސާބިތުކުރުމަށް ދައުވާ ކާމިޔާބުކުރެވޭނެ، މި ޤަރާރުގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައުވާ ކުރިއަށްގެންދެވޭނެކަމަށް ބަލައެވެ. އަދިވެސް، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ބަޔާންކުރާ ދިފާޢު ދަލީލު ޢަމަލީގޮތުން (triable issue)، އަދި އެ ފަރާތުގެ ދިފާޢަކީ ޙަޤީޤަތުގެ މައްސަލަ ޖެހިފައިވާ ދިފާޢުކަން މި ޤަރާރުގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ކުރިމަތިލާނެކަމަށް ބަލައެވެ. މި ޤަރާރުގައި "ބަލާ ސަބަބު"ގެ މާނައަކީ ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމުގައި، ވަރަށް ސަބަބު އޮތުމެވެ. އަދި އެކަމުގެ މައްސަލަ ބެހިފައި ސަބަބު އޮތުމެވެ. އެހެންކަމުން، މި ޤަރާރުގައި ބަލައި ބެލުމަކީ، ވަރަށް ސަބަބުތައް އޮތުމާ ބައިސްކޮޅުގެ ދިފާޢު ޢަމަލުކުރެވެ."[24]

55. ބައްލަވާލިއުމަށް ކަނޑައަޅަން ބޭނުމެއް، ހުކުމް ބަލައިކުރަން ނުވަތަ ބޭރުގެކުރަން އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގައި ހިމަނާ ހުޖްޖަތު ވަޒަންކުރާކަން، މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އެ ހުޖްޖަތާ ދިމާލަށް ދަލީލު ބައްލަވާލެއްވުމާ މި ޤަރާރުގައި ކަނޑައަޅައިފައި ނުވެއެވެ. ހުކުމް ބަދަލުކުރުމާ ކަނޑައަޅަން ޖެހޭނީ ސަބަބުތަކާއި އެކަމަށް ބަލައި ޢަމަލުކުރެވޭ ދިފާޢު ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމެކެވެ. އެ ސަބަބުތަކާއި، އެސަބަބުތަކުގެ މައްސަލަ ހުކުމް ބަދަލުކުރުމާ ހުޖްޖަތު ވަޒަންކުރާކަން، އެ ހުޖްޖަތާ ދިމާލަށް ދަލީލު ބައްލަވާލާ ބައްލަވާ ކަނޑައަޅާ ކުރީ މައްސަލަ މުއްދަތުގެ ބެލުމުގައެވެ.

---

[23] . ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 (ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނާއި ދިމާލަށް ޖ. އޮރިކާ ހުސައިނާ ދިމާއަށް)

[24] . ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/CH-A/184 (ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނާއި ދިމާލަށް ޖ. އޮރިކާ ހުސައިނާ ދިމާއަށް) މައްސަލާގައި ޤަރާރުދެއްވި ފަނޑިޔާރު ހުކުމްކުރެއްވި ޤަރާރުގެ 32 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

56. އެހެންނަމަވެސް އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ނިންމުމަށް ބަލާއިރު، ހުށަހެޅުނު ހެކިތައް ވަޒަންކޮށް، އެހެރިކަމުން ނިކުންނާނެ ޤާނޫނީ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިކަން ބަޔާންކުރުމަކީ، މި ފަދަ ހުށަހެޅުންތަކުގެ ދާއިރާއެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ "އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތާމެދު ހުށަހެޅި ކަންކަން"[25] މި މައުޟޫޢާއި، "އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރެވޭނެ ގޮތާމެދު ހުށަހެޅުނު ކަންކަން"[26] މި މައުޟޫޢާއި، "ގެއްލުމުގެ ބަދަލާ ގުޅޭ"[27] މި މައުޟޫގެ ދަށުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ދެފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އެންމެހާ ކަންކަން ވަޒަންކޮށް، އެކަންކަމުން ނިކުންނާނެ ޤާނޫނީ ނަތީޖާއަކަށް ބަލައި، މައުޟޫޢީ މައްސަލައެއްގައި ހެކި ގަރީނާ ވަޒަންކުރާ މިންވަރަށް، އެކަންކަމުން ވަކި ޙާލަތް އުފެދިފައިވާ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިކަން ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ.

57. [illegible] ފަދައިން، ހެކި ވަޒަންކުރުމަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ހެކި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެންނަމަވެސް، އެ ހެކިތައް ވަޒަންކޮށް، [illegible] މައްސަލަ ބަލައިގެން [illegible] ނަތީޖާ [illegible] ނޫނެވެ.

---

[25] [illegible]

[26] [illegible]

[27] [illegible]

58. ޖިނާޔަތުގައި ފަނޑިޔާރުންގެ ކުރިމަތިވެއްޖެކަމުން، ދަޢުވާ ދިފާޢު ކުރުމުގެ ސަބަބުތަކެއް ހުށަހެޅުމުން، އެ ކަންކަމުގެ އަލީގައި، ޑްރަގް ކޯޓުގައި ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމުގެ ބަޔަކަށް ބާތިލްކުރުމުގެ ނުވަތަ ބާޠިލު ކުރުމެއްވެސް ނެތެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ ދައުލަތަށް ޖަވާބުދާރީވާ ދަޢުވާއެއް ކަމުގައި ނުވާތީއެވެ. ދެނެގަންނަންޖެހޭނެވެސް ކަމަކީ، ޤާނޫނީ ސަބަބުތަކެއް އެކުލެވޭ ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދަ ދިފާޢުގެ އޮތްކަމެވެ. އެކަން ދެނެގަނެވުނުއިރު ޑްރަގް ކޯޓުގައި ހުކުމް ބާޠިލުކުރުމުގެ ބައިވެރިކަން ވާސިލު ވެފައިވެއެވެ.

59. މި މައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ 50 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ހ) އިން ފެށިގެން އެ ނަންބަރުގެ (ށ) ގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ދަށު ކޯޓުން ކުރިން ކޮށްފައިވާ ހުކުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ އަމުން ވަޒަން ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭކަމަށް ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުން ބަލައިފައިވާކަން އެ ނަންބަރުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވުމުން، ގޮތުން ސަބަބުތައް އެކުލެވޭ ބަޔާންކޮށްދެވިފައިވާފަދަ ދިފާޢުގެ އޮތްކަމެއް ބަލަހައްޓަމުން ހުރި މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާކަމަށް ފަނޑިޔާރުން ބަލަހައްޓާފައިވާކަން ދެނެގަނެވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޑްރަގް ކޯޓުގައި ކޯޓުގެ ހުކުމް ބާޠިލުކުރުމުގެ ބައިވެރިކަން ބަލަހައްޓާފައިވާކަން އެކަމުން ދެނެގަނެވެއެވެ.

60. ބައިވެރިވުމަކީ ނަންބަރުތަކާގުޅޭ ގޮތް ކަނޑައަޅަމުން ދިޔައިރު، ދަށު ކޯޓުން އެ ހުށަހެޅުމުގައިވާ ހުރިހާ ވަކިން އެ ހުރިހާކަން ފަނޑިޔާރުން ބަލަހައްޓަމުން ނުހޯދާ ބައިވެރިކަން އެ ނަންބަރުތަކާގުޅޭ ގޮތް ކަނޑައަޅާފައިވާނެ، ދަށު ކޯޓުން ހުރި ވަކިވަކިން ބައިވެރިވާނެ، އެހެން ޑްރަގް ކޯޓުގައި ހުކުމެއް، އެ ހުކުމުގައި ކޯޓުން ބަރުހާ ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމުގެ ހުށަހެޅުމުން ހުރި ވަކިވަކިން ބައިވެރިވާނެ ކޮންމެ އެއްގޮތް އެއްޗަކަށްވުރެ، އެ ނަންބަރުތަކުގެ ނިންމާފައިވާގޮތް ބަލައިގެން ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

ޑްރަގް ކޯޓުގައި ހުކުމެއް ކުރުމުން، އެ ހުކުމުގައި ކޯޓުން ބަރުހާ ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމުގެ ހުށަހެޅުމުން، ކޯޓުން ކުރިން ކޯޓުގައި ހުކުމް ބައިވެރި ކުރުމާއި، އެ ހުކުމުގެ ވަކިވަކި ބައިތަކަށް، ވަކިވަކިން ގޮތް ކަނޑައެޅުން

61. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމެއް، އެ ޙުކުމްކުރި ކޯޓުން ބަދަލު ނުވަތަ ބާޠިލުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުން، އެންމެ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމަކީ ކޮބައިކަމާއި އޭގެ ޙަޤީޤީ ކޮބައިކަން ދެނެގަންނަން ޖެހެއެވެ.

62. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާއާއި[28] 112 ވަނަ މާއްދާއަށް[29] ބަލާއިރު، "ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ޙުކުމް" އަކީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއާ [illegible] ދަޢުވާގެ ދިފާޢެއް ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ، މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible]، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތާ ދެކޮޅަށް އެ ދަޢުވާ ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި ކުރާ ޙުކުމަކަށް ދެންނެވިފައެވެ.

63. އެހެންކަމުން، "ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ޙުކުމް" [illegible]، އެ މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ޖަވާބުދާރީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، "ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ޙުކުމް" އަކީ އިޖުރާއީ ކަމެއްގެ ނަތީޖާއެވެ.

64. އެއީ، މައްސަލައިގެ ހަޤީޤަތްތަކަށް ބަލައި އަދި ޤާނޫނީ ނުކުތާތަކަށް [illegible] [illegible]، މައްސަލައިގެ [illegible] ވަޒަންކޮށް މައުޟޫޢީގޮތުން ބަލާ ނިންމާ ނިންމުމެއް ނޫނެވެ. އެއީ، ދަޢުވާއެއް ހުށަހެޅުމުގެ [illegible]، އެ ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް ފުރުޞަތުގެ [illegible] ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތާ ދެކޮޅަށް އެ ދަޢުވާ ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ނިންމާ އެއް ނިންމުމެވެ. އެއީ، ވަކިވަކި ނުކުތާތައް ފަނޑިޔާރު ވަޒަންކޮށް ނިންމާ ވަކިވަކި ނިންމުންތަކެއް ނޫނެވެ. މިދެ ނިންމުމަކީ، ހެކިތައް ވަޒަން ނުކޮށް، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން އެ ދަޢުވާއަށް ރައްދު ދީފައިނުވާތީ، އެކަމުގެ މައްޗަށް، އިޖުރާއީ އަދި އިދާރީ ނަޒަރިއްޔާތުން ފަނޑިޔާރު ނިންމާ ނިންމުމެކެވެ. އެއީ ވަކިވަކި ޤާނޫނީ

---

[28] . "ޣައިރު ޙާޟިރުގައި [illegible] ޙުކުމް" [illegible] [illegible]، "މަދަނީ މައްސަލައެއްގައި [illegible] ... ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ... ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ނިންމައި ކުރާ ޙުކުމެވެ."

[29] . "[illegible] ... "ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ޙުކުމް" ... ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ... ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ނިންމައި ކުރާ ޙުކުމަކަށެވެ."

ނުކުޅޭކަމުގެ މައްސަލަ ބަލައި ފަނޑިޔާރުގެ ހުކުމްތަކުގެ މައްސަލަ ބިނާވާ ނިންމުމުގެ ޤާނޫނުގައިވާބާވަތެވެ. މިއީ ނިންމުން ބިނާވާ އިޖްތިހާދީ އުސޫލުގެ މައްސަލައެވެ.

65. އެހެންކަމުން، އެފަދަ ހުކުމެއް ބަދަލު ކުރުމަށް ނުވަތަ ބާތިލު ކުރުމަށް ހުށަހެޅިއްޖެނަމަ، ނިންމާ ނިންމުން ވާންޖެހޭނީ އާންމު އުސޫލުން ބޭރުން ނިންމުމާމެދު ނިންމާ ނިންމުމެއް ކަމުގައެވެ. ސަބަބަކީ، ކުރިންވެސް ބަޔާންކުރެވުނު ފަދައިން، އެއީ ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުން އެ ދައުވާއަށް ރައްދު ދިފާއުކުރުމުގެ މައްސަލަ ބިނާކޮށް، ނިންމާފައިވާ އިޖްތިހާދީ ނަތީޖާއަކަށްވާ ނިންމުމަކަށް ވާތީއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ މި ނިންމުމުގެ އިތުރު ކަންކަން ވަކިވަކި ނުކުތާތަކުން ނިންމުމެއްކަމެވެ. ހުކުމްގެ މައްސަލައިގެ އެއްބަސްނުވުން ޝަރުޢީ ދައުވާކުރުމުގެ ކާރިސާއަށް އަސަރު ބައްލަވާ ޝަރުޢީ ނުވާކަމަށްވާތީ ކަރުދާސްތަކުން ފަދައިން، މިއީ މި ނިންމުން އެއްނާޅާ އެކަމުގެ ކާރިސާއެއް ގޮތެއްގައެވެ.

66. ވީއިރު ހާޒިރުގައި ކޯޓަށްވާނީ ހުކުމާމެދު، މި ހުކުމާއި ޚިލާފު ދަޢުވާ ނުވަތަ ބާތިލުކުރުމުގެ ހުށަހެޅުމަށް، އާންމު އުސޫލުން، މި ހުކުމް ބާތިލުކުރަންޖެހޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، ޚާއްޞަ ކޯޓު ހުކުމް އަޅުގަނޑު ބާތިލުކުރަމެވެ.[30]

ޤާޟީން ކުރިން ކުރި ހުކުމް ބަދަލު ކުރުން

---

[30] ހުކުމް ބަދަލުކުރުމުގެ ނުވަތަ ބާތިލުކުރުމުގެ ހުކުމް ނެރުމަށް ބިނާކުރެވޭ (މިސާލަކަށް: 4 ނޮވެމްބަރ 5 ދަށުން) ވަކިވަކި ހުކުމްތަކުގައި މި ހުކުމްތަކުގެ ދުވަހުގައި ބަޔާންކޮށް، ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމްގައި ގާނޫނީ ޒިންމާދާރުކަމުގެ ކަރުދާހުގެ ސާބިތުކުރުން (މިސާލަކަށް: ކޯޓުތަކުގެ ގަވާއިދު މަދަނީ) ދައުވާކުރުމުގެ (Liability) އެ ގާނޫނީ ހުކުމުގެ ހުކުމްތަކާއި ގުޅޭގޮތުން ދެފަރާތުގެ ޒިންމާ ކަނޑައަޅައި، ގާނޫނީ ޒިންމާ ދެނެގަނެ ކަނޑައެޅުން ކަރުދާހުގައި ކަނޑައަޅާ (މިސާލަކަށް: ގާނޫނީ ބަލަދުގެ މިންވަރު)، އެއީ ކަމެއްގައި ގަބޫލުކުރާ މި ހުކުމް ބާތިލުކުރާ ހުކުމުގެ ސާބިތުކުރުމެވެ. ނަމަވެސް މި މައްސަލައިގައި އެފަދަ ހުކުމެއް ނެރުމަށް މައްސަލަ ބަލާފައި ނުވާކަމެވެ. ހަމައެހެންމެ، މި މައްސަލައިގައި ހުކުމުގެ ހުކުމްތަކުގައި ހުކުމްގައި ގާނޫނީ ޒިންމާދާރުކަމުގެ ކަރުދާހުގައި ކަނޑައެޅުން (Liability) ހިމެނެއެވެ.

67. ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމެއް، އެ ހުކުމްކުރި ކޯޓުން ބަދަލު ނުވަތަ ބާތިލުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުން، ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމް ބާތިލުކުރުމަށްފަހު ހާލަތެއް [illegible] ފަރާތުން [illegible] ހާލަތުގައި، ކޯޓުން ކުރި ހުކުމް ބަދަލުކުރުމަށް [illegible] ހާލަތުގައި [illegible] ފަރާތުން [illegible] [illegible]، ބަދަލު [illegible] [illegible].

68. ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމް ބަދަލުގެނައުމުގެ [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

69. ހަމައެހެންމެ، ހުކުމް ބަދަލު ކުރުމުގެ ބާރުގައި އަމުން އެ މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] ކަނޑައެޅުމާއި، އަދި ދަޢުވާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ Liability އާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ކޯޓުން ކުރިން ކުރި Deault Judgement އަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ކުރި [illegible] [illegible].

70. އެހެންކަމުން، ހުކުމް "ބަދަލު" ކުރުމަކީ، [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] "ބަދަލު" [illegible]، [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

71. މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ "އެދިފައިވާ ފަރާތާ ނޫން ފަރާތްތައް [illegible] ފާހަގަކުރި ނުކުތާ" މި ސުރުޚީގެ ދަށުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކަކީ މިގޮތުގެ މަތީން [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ.

72. ބަޔާންކުރިފަދަ ގޮތަށް، ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމް ބާތިލުކުރުމަށް ނުވަތަ ބަދަލުކުރުމަށް ނިންމައި، ބާތިލު ކުރުމުން ނުވަތަ ބަދަލު ކުރުމުން، ނުވަތަ އެފަދަ ހާލަތެއް ނެތްނަމަ ބާތިލުކުރަންޖެހޭ ހާލަތެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައެޅުމުން، [illegible] ޤާނޫނުގައި [illegible] ހުކުމެއް، އެ ހުކުމުގައި ކޯޓުން ބަދަލު ނުވަތަ ބާތިލުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު (ސެޓް އެސައިޑް އެޕްލިކޭޝަނާމެދު) ގޮތް ކަނޑައަޅައި ނިމުނީއެވެ.

73. މި މައްސަލާގައި ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ 50 ވަނަ ނުކުތާގެ (ހ) އިން ފެށިގެން އެ ނުކުތާގެ (ކ) ގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ދަށު ކޯޓުން ކުރިން ކޮށްފައިވާ ހުކުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަންތައްތަކެއް [illegible] [illegible] ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭކަމަށް ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރަށް ބުރަވެފައިވާކަން އެ ނުކުތާތަކުގައި [illegible]، ހުށަހެޅިފައިވާ ހުށަހެޅުމުގެ ތެރެއިން، އެ ނުކުތާތަކުގައި [illegible] ވަޒަންކުރުމުގައި [illegible] ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުސަތުދީ، [illegible] ނިންމާން ގޮތަށް މައްޗުގައި މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ނިންމާފައިވާކަން، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ނިންމުމުގެ "ނިންމިގޮތް" މި [illegible] ދަށުން ބަޔާންކުރެވިފައިވާ 3، 4 އަދި 5 ވަނަ ނުކުތާއިން ދޭހަވެއެވެ.

74. އެހެންނަމަވެސް، ދަށު ކޯޓުން ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބާތިލުކުރުމަށް ނުވަތަ ބަދަލުކުރުމަށް އެދި ފަނޑިޔާރަށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު، ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމް ބާތިލުކޮށްދިނުމެވެ. ނުވަތަ ބާތިލުކުރުމަށް ނުފެންނަ [illegible]، ހުކުމުގައި ކުށެއް [illegible] ނުވަތަ އޮޅުމެއް އޮތްކަން ފާޅުކަން ބޮޑު ގޮތެއްގައި ފެންނަން [illegible] [illegible] [illegible] ހުކުމަށް ބަދަލު ގެނައުމެވެ. މިފަދައިން ގޮތެއް ނިންމުމުން [illegible] [illegible] ކަމަށްވާ ހުކުމެއް، އެ ހުކުމުގައި ކޯޓުން ބަދަލު ނުވަތަ ބާތިލުކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތް [illegible] ނިމުނީއެވެ. [illegible] [illegible] ކަމަށްވާ ހުކުމެއް، އެ ހުކުމުގައި ކޯޓުން ބަދަލު ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] އެޕްލިކޭޝަނުގެ

ދާއިރާގެ ތެރެއިން އެ ނިންމުމާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ. މައުޟޫޢީ ގޮތުން އެ މައްސަލައެއް ބެލުމަށް ހަވާލެއް ނުކުރެވެއެވެ.

75. ސިވިލް ކޯޓުގެ ބައެއް ނިންމުންތަކަށް ބަލާއިރު، ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކުރި ހުކުމް ބާޠިލުކުރުމަށް ނުވަތަ ބަދަލުކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅަނީ ހުށަހެޅުމެއް (Application) ކަމާއި، ދައުވާއެއް ނޫންކަމުގައި ބަލައިގަތުމީ، އެ ހުށަހެޅުމުގެ ތެރެއިން، ކޯޓުން ކުރިން ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުރާޖަޢާކުރުމަށް ނިންމައި، ކުރީގެ ޤަޟިއްޔާއިން ހުށަހަޅުން ދައުވާ ދިފާޢުކުރުމުގެ ފުރުޞަތުދީ [illegible] ޝަރީޢަތް ހިނގާ [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅައިގެން މައްސަލަ ނިންމުމަށް ފުރުޞަތުދީ، [illegible] ބަލާއިރު، ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅައި ފަރާތަކީ ކުރީގެ ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] ކުރީގެ ޤަޟިއްޔާގެ [illegible] އަދި ހުށަހެޅުން [illegible] ފަރާތަކީ ދައުވާކުރި ފަރާތުގެ ދިފާޢުކުރުމުގައިވެސް، [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުމުގެ ތެރެއިން މައްސަލައިގެ ޤަޟިއްޔާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅާފައި [illegible] ދިފާޢުގެ ފުރުޞަތު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރީގެ ޤަޟިއްޔާގައި ދިފާޢު [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅައި، [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1589-CVC-2025 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ޢިއްޒަތްތެރި ފަނޑިޔާރު އަލްއުސްތާޛު [illegible]

76. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، ޤައިދު ހާޒިރުގައި ކޯޓުގައިވާ ހުކުމް ބަދަލުކުރުމަށް ނުވަތަ ބާތިލުކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުން ވަޒަންކޮށް، ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

(ހ). އެއްބަސްވުން ބާތިލުވެފައިވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުން ބަދަލު ކުރާނެ ނުވަތަ ބާތިލުކުރާނެ ސަބަބެއް ނެތެވެ. އަދި

(ށ). ދަޢުވާގައި ހޯދުމަށް އެދިފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު[illegible] ތެރެއިން ޤާނޫނީ ފަރީޤުގެ ޚަރަދު [illegible] ބާކީ [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] ނަތީޖާއަކީ [illegible] [illegible] ކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible].

77. އިސްވެދިޔަ ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން، (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް [illegible] ފަނޑިޔާރު ވަޒަންކުރި ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ގުނާނެގޮތާއި، އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތަށް ބަދަލު ގެނެވޭނެގޮތާއި، އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު [illegible] [illegible] ކޮށްފައިވާ މުޢާމަލާތުކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން ހިންގާނެކަމަށް ބެލެވޭ ޤާނޫނީ ނަތީޖާއަކީ [illegible] [illegible].

78. [illegible] ވަޒަންކުރުމުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން [illegible] ހުށަހެޅުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] ވަޒަންކޮށް، އެ [illegible] [illegible] [illegible] ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][31] [illegible] 32 ވަނަ ނުކުތާއިން [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[31] [illegible] 2024/CH-A/184 [illegible]

79. ހަމައެހެންމެ، ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރަށް ވާސިލު ވެވުނު ނަތީޖާ ބަޔާންކޮށްދީ، އެ ނިންމުމުގެ 51 ވަނަ ޕެރެގްރާފްގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާލުމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބައެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ނުކުތާއަށް ވަޒަންކުރުމުގެ ބޭނުމަށް އެ ނުކުތާތަކަށް ([illegible] [illegible]) [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ.

80. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

81. މި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] (އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible]) އެ [illegible] [illegible] [illegible]

އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ދިފާޢު ހުށަހަޅާފައިނުވުމުގެ މައްޗަށް ދަށު ކޯޓުން ބަލަމުންދައި ގޮތުގައި ނިންމައި ހުކުމުގެ ކޯޓުގައިވާކަން މައްސަލައާއެކު ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުންތަކުން އެނގެއެވެ.

82. ކުރިން ބަޔާންކޮށްދިޔަ ފަދައިން، ހުކުމުގެ ބަދަލު ކުރުމަށް ނުވަތަ ބާތިލު ކުރުމަށް ހުށަހަޅައިއެދިނަމަވެސް، ނިންމާ ނިންމުން ތަންފީޒުނުކުރި އާންމު އިސްތިއުނާފުން މެދު ނިންމާލެވި އާއި ނިންމުމުގައި ކަމުގައިވިނަމަވެސް، ދަށު ކޯޓުން ސާބިތު އަސާސީ އިޖުރާއާތުތަކާ ގޮތް ނިންމުމުގައި، ކުރަން ހުރިކަމެއް ވަކާލާތުކުރަމުން ނިޔާކުރުމަށް ގޮތްތެރި ނަތީޖާއަކަށް އަރައިގަތީ ދަށު ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމުގެ ބައެއް ބައިތަކަށް ކުރެވިފައިވާ ބަޔާނުގައި ނިންމުމާއި ގުޅޭ އިސްތިއުނާފުގައި އެއްބަސް ބައިތައް ބާކީ ނިންމާފައި ކަމުގައި ނުހޯދޭތީ. ކަމާއިބެހޭ، ދެފަރާތުގެ ބައެއްގައި ދިފާޢު ކުރާން ފިޔަވަޅު ދިނުމުގެ ކަމަށް ބަލައި، އެބައްޔަށް ދިފާޢު ހުށަހެޅުން ފިޔަވަޅު ދިނުމަށްވެސް ބައިތަކާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ކަމުގައި ނުދެއްކޭ. ކަމާއިބެހޭ، ދިފާޢު ހުށަހެޅުން ދިން ފިޔަވަޅުގައި ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ނުވުމުގެ މައްޗަށް، ގޮތުގައި ނިންމައި ހުކުމް ކޯޓުގެ އަމުރު، ދަށު ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމް ބައެއް ބާކީ، ދަށު ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމުގެ ބައެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެއްގައި، އަސާސީ ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ހުކުމްތައް ނިންމި ނިންމުމުގެ ނަތީޖާއިން ކުރެވިފައިވާ ނަތީޖާއިން ކަމުގައި ބަލައި، އަދި ދަށު ކޯޓުން ކުރި ހުކުމް ބައިބައިގެ ކަމާއިބެހޭ ސަބަބުތަކުގެ ބަޔާން ފުރިހަމަ ނުނިމިފައިވާ ނަތީޖާއާ ކުރެވިފައި ދެކެމެވެ. ބަޔާން އިސްތިއުނާފުގައި، ދަށު ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ހުކުމް ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށް ސަބަބުގެ ގޮތުން ދެއްކި ފަދައިން ކަމާއިބެހޭ ފަރާތްތަކުން ހުށަހެޅުމުގެ އިޖުރާއާތުތަކުގެ ގޮތް ނިންމެވެ. އަދި އެ ނިންމުމުން އެ ގޮތަކަށް ބަދަލު ކުރެވެއެވެ.

ނިންމަން ފެންނަގޮތް:

83. ބަޔާންކުރެވުނު އުސޫލާއި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ގަޟިއްޔާގައި އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 "ޤައިރު ޤާނޫނީގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް މުޤައްރާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" ތަންފީޛުކުރުމާއެކު، އެ ނިންމުމުން ދިމާވާ ހުކުމްކުރުމުން ފުރުސަތުގައި ދެމުން ފުރުސަތުދީ ހުކުމްކުރުމުގައި ނުވުމުގެ މައްސަލަ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ގަޟިއްޔާ ނިންމައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބާޠިލުކޮށް ނުރަނގަޅު ޤާނޫނީ އުސޫލުގެ މައްޗަށް ތަސްދީޤުކުރުމާއި ނަޒަރުކޮށް ކުރެވިފައިވާ ކަންކަމާބެހޭ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ގަޟިއްޔާ ނިންމައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބާޠިލުކޮށް، މި މައްސަލައިގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ގަޟިއްޔާއިން ހުކުމްކުރުމަށް ޝަރީޢަތް އަލުން ފަށާފައިވާ ހިސާބުން ދެން ކުރިއަށްގެންދިޔުމަށް އެ ކޯޓަށް، މި މައްސަލަ ދަރަ ކޯޓަށް ފޮނުވުމަށް ނިންމީމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޢިއްޒަތުﷲ ޝަކީބުގެ ރައުޔު

84. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް އަބްދުﷲގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރަޙީމް އިސްމާޢީލްގެ ރައުޔު

85. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް އަބްދުﷲގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

[illegible] އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން[32]

86. މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ހުކުމްކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހައްޤު މައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އާންމު އުސޫލެއްގެ ގޮތުން[33] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅޭނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.[34] މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި [illegible] [illegible] ހައިކޯޓު [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] ހައިކޯޓު [illegible] ތާރީޚުން ފެށިގެންނެވެ.[35] އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] ހައިކޯޓު [illegible] ބިނާކޮށްގެން އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[36]

ހުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު އެންމެހާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 މައްސަލައިގައި އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނަންބަރު 144-B3/HB/2932-2024/2025/01 "[illegible] [illegible] [illegible] ހުކުމް މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅި [illegible] [illegible]" [illegible] ކަނޑައަޅައި، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ [illegible] ދިފާޢު ހުށަހެޅުމަށް ފުރުސަތު [illegible]، [illegible] [illegible] ދިފާޢު [illegible] [illegible] [illegible]، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު

---

[32] ކޯޓުން މައްސަލައިގެ [illegible]، އެ ހުކުމް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހައްޤު [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 268 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[33] މިކަމުގައި [illegible] އިސްތިސްނާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[34] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

[35] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

[36] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

2932-CVC-2024 ދަޢުވާ ނިންމައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބާޠިލުކޮށް، މި މައްސަލާގައި ބަޔާންވެދިޔަ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2932-CVC-2024 ދަޢުވާއިން ހުށަހެޅިފައިވާ ސެޓް އެސައިޑް އެޕްލިކޭޝަންއާމެދު އަމުރެއް ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް އަންގައި، މި މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް ތަރުތީބުކޮށް، މި މައްސަލަ [illegible] ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް ޢަބްދުﷲ ފަނޑިޔާރު [illegible] ޙުސައިން

(ރިޔާސަތު)